

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Om Dannelse af Menighedsforeninger,

Sendebrev til kristne Lægfolk

fra Stefansforeningens Udvalg for Menighedsforeninger

ved

Alfred Kaae.

Med en Efterskrift om det i Folkethinget indbragte Forslag
om Menighedsraad.

Skin uden Kraften
er Kirkens værste Pest;
mod Verdens Aften
bør Bruden pyntes bedst.

Brorson.

København.

I Kommission hos Olaf O. Barfod & Co.

Lyens Stiftsbogtrykkeri (Dreyer).

1901.

FORORD.

Kære Læser! Hvo Du end er, som faar denne lille Bog i Hænde, jeg vilde nødig, Du skulde blive skuffet i dine Forventninger om at finde noget godt deri. Derfor — Forord bryde ingen Trætte — Du vil ikke deri finde en lærd Redegørelse for et vanskeligt kristeligt Spørgsmaal, og Du vil endnu mindre finde en behagelig underholdende Læsning til Tidsfordriv.

Men er Du af dem, der elske vor aandelige Moder, — Guds levende Menighed her paa Jord, saa Du sørger over Menighedslivets Nød og Nederlag og glæder Dig over dets Sejre, saa vil Du nok i denne lille Bog ved Guds Naade finde en praktisk Hjælp, en Haandsrækning fra en kristelig Broder til at finde og fylde din Plads i den Menighed, som Du tilhører, eller i hvert Fald vel ikke helt har taget Afsked fra, din Sogmenighed. Den synes Dig maaske ringe nok, — hvor ringe skal jo tilsidst Gud afgøre — men alligevel, Jesus elsker den og bruger den i sin Tjeneste, og han har maaske netop dér ladet Dig se lidt af sin Herlighed. Den er derfor og fuldt værd, at Du elsker den og gør dit til, at Livet i den kan blive Gud til Ære og Mennesker til Frelse.

Har Du dette Sind, har jeg et lille Haab om, at du ikke vil blive skuffet.

Skulde det saa falde Dig lidt besværligt med de mange praktiske Enkeltheder, som et saadant Skrift nødvendig maa gaa ind paa, saa læs først de Stykker, der i Indholdsangivelsen bagi ere betegnede med fede Taltegn (Side 1—6, 48—49, 51—54 og 54—57). Kommer saa dit Hjerte og din Tanke til at arbejde med det Spørgsmaal, om der ikke ogsaa i din egen Menighed kan arbejdes henimod en Menighedsforening, saa vil Du maaske nok faa Lyst til at tage Skriftet frem igen og læse det, saa intet overspringes.

Tag saa og læs!

I. *Indledning. Det almindelige og det særlige Præstedømme stamme begge fra Kristus.*

I sit første Brev til de kristne Menigheder i Udlændigheden skriver Apostelen Peter (1. Pet. 2,9): „I er et kongeligt Præsteskab, et helligt Folk“. Det er et dejligt Billede af Menighedslivet, Apostelen tegner for os i disse faa Ord, og han lægger selv megen Vægt derpaa, idet han uvilkaarlig eller maaske med Flid gentager sine Ord. Først siger han (2,5): Kommer til ham, den levende Sten og bliver selv som levende Stene opbyggede til at være et aandeligt Hus, et helligt Præsteskab til at frembære aandelige Ofre, der er velbehagelige for Gud ved Jesus Kristus; og siden siger han (2,9): I er en udvalgt Slægt, et kongeligt Præsteskab, et helligt Folkefærd, et Ejendomsfolk at I skal kundgøre hans Herlighed, der kaldte Eder fra Mørket til sit underfulde Lys. Og Apostelens Ord peger endda tilbage til Tider mer end tusinde Aar, før han fik Pennen i Haand; thi det var allerede i den gamle Pagts Dage, at Gud Herren talede til sit Folk ved Moses og sagde til dem (2. Mose Bog 19,6): I skal blive mig et præstelig Kongerige og et helligt Folk. Og Apostelens Ord peger ogsaa ud mod de kommende Dage; thi i Joh. Aab., det Skrift i den nye Pagts Bog, som mere end noget andet peger fremad mod store og dejlige Syner over Guds Menigheds Kaar indtil Verdens Ende, finder vi de samme Ord (1,6): Kristus har

gjort os til et Kongerige, til Præster for sin Gud og Fader. Altsaa baade Fortid og Fremtid i Guds Rige enes om at lægge os disse Ord paa Hjerte.

„Et Kongerige af Præster, et helligt Folk“. Hvilken dejlig Beskrivelse af Guds Menighed er det ikke ogsaa? „Præst“ eller „Offertjener“, det var jo i den gamle Pagt Navnet paa dem, der paa Folkets Vegne frembar Ofre til Gud. Det var en i Sandhed udsøgt og hellig Gerning. De almindelige Præster maatte rigtignok kun færdes i Forgaarden, udgyde Offerdyrets Blod paa Brændofferalteret og gaa ind i det hellige for at frembære Røgelsen paa Alteret dér; men i det allerhelligste maatte dog Ypperstepræsten komme, omend kun én Gang om Aaret, paa den store Forsoningsdag, naar han holdt i sin Haand Blodet af det Offerdyr, om hvilket Gud havde sagt (3. Moseb. 3,17): „Kødets Sjæl er i Blodet, og jeg har givet Eder det paa Alteret til at gøre Forligelse for Eders Sjæle; thi Blodet er det, som skal gøre Forligelse ved Sjælen“. Det var derfor kun ufuldkomment, at Israels Børn kunde være et Kongerige af Præster og et helligt Folk. De kunde ikke hver især gaa nær til Gud, men maatte, naar det kom til Stykket, nøjes med, at Ypperstepræsten gjorde det paa alles Vegne den ene Gang om Aaret. Men det var de ogsaa meget glade ved. Der er et jødisk Ordsprog, der siger: „Den der ikke har oplevet, hvad det var, naar Ypperstepræsten paa Forsoningsdagen kom tilbage fra det allerhelligste, han ved ikke, hvad Glæde er“. Men nu i den dejlige Tid, hvori vi leve, har enhver af os faaet den lige Adgang til Gud, som Paulus siger (Rom. 5,1): Retfærdiggjorte udaf Tro har vi Fred med Gud ved Vor Herre Jesus Kristus, ved hvem vi ogsaa har faaet Adgang ved Troen til denne Naade, i hvilken vi staar, og i Ef. 2,18: Ved Kristus har vi Adgang til Faderen. Deri bestaar altsaa dette kongelige Præstedømme, at de, der ved Daab og Tro hører Herren til, alle „som under Kors

med ærlig Hu, Troen og Daaben forene“, ogsaa har Adgang til Gud, saa de kan frembære Bønnens Offer og gøre deres Liv til et Taksigelsens Offer til deres Frelser, der har løskøbt dem fra Mørkets Magt. Dette at være aarvaagen i Bøn og Taknemmelighedens og Kærlighedens Tjeneste er at frembære de rette „aandelige Ofre“, som Peter formaner de udvalgte i Ud-lændigheden til.

Altsaa dette de Kristnes kongelige Præstedømme, eller som man plejer at kalde det, det almindelige Præstedømme, er et stort herligt Kald, som alle Guds Børn ved Daaben har faaet Del i, og som det er Guds Vilje, at hans Børn skal lidt efter lidt opvokse til at gøre Brug af. Saa længe de er smaa og umyndige, kan de det ganske vist ikke, men efterhaanden som de kommer til Skels Aar og Alder, maa de se at udfylde deres Plads som Konger og Præster af Guds Naade.

Men ved Siden af dette almindelige Præstedømme er der i den kristne Menighed et særligt Præstedømme, som ogsaa er af Gud, stammer fra Kristus. Vor Herre Jesus stillede ikke alle Mennesker den samme Opgave, stillede dem ikke i lige nært Forhold til sin Person og Gerning, men han udvalgte sig af Disciplenes Kreds 70, som han særlig oplærte, og han udvalgte sig 12 Apostle, der skulde være hans særlige Ud-sendinge, og mellem dem var atter Peter, Jakob og Johannes de mest betroede. Og hvad der saaledes fandt Sted fra Begyndelsen, at der indenfor den store Discipelkreds, det store almindelige Udvalg, var et mindre særligt Udvalg, det skulde ogsaa fortsættes gennem Tiderne, som Paulus skriver (Ef. 4,11): Kristus gav nogle som Apostle, andre som Profeter, andre som Evangelister, andre som Hyrder og Lærere for de Helliges fulde Beredelses Skyld, til Tjenestegerning, til Kristi Legemes Opbyggelse. Altsaa disse 2 Præstestillinger, det kristne almindelige Præstedømme og det særlige Præstedømme med Ordets og

Sakramenternes Betjening, er begge af Gud og begge nødvendige, naar Menighedslivet skal trives. De maa begge have al aandelig Frihed i Kristus til at leve sig ud og til at udfolde deres Kraft, og de maa begge af Hjertet tjene Herren, og derved hver paa sin Maade tjene hinanden, og det er næppe for meget sagt, at Menighedslivets Fremtid beror paa, at disse to store Guds Gaver til Menigheden, det almindelige Præstedømme og det særlige Præstedømme, begge bliver sig klart bevidste, finder hinanden, og begge bliver rettelig brugt, hvorimod Menighedslivet lider stor Skade, hvor en af dem eller de begge forsømmes eller vanrøgttes.

II. *Begge Præstedømmers historiske Udvikling hvert især navnlig siden Luthers Dage.*

Der har nu ikke altid været lige gode Vilkaar for en saadan fri Udfoldelse af begges Herlighed. Pavekirken har gjort det særlige Præstedømme til et og alt og har endog hævet det højt op over Guds Ord, saa det ikke tjener under Guds Ord, men vil mestre Guds Ord. Det kan alle forstaa, som ved, at Jesus siger ved sit Nadverbord: „Drikker alle deraf!“ mens Pavekirken alligevel nægter Lægfolk, de være aldrig saa oprigtige og ærlige Guds Børn, at drikke af dette „Velsignelsens Bæger“. Dette ene Eksempel, som kunde forøges med mange andre, maa være nok. Under saadanne Forhold kan det almindelige Præstedømme slet ikke komme til sin Ret. Lægfolk er paa Forhaand umyndiggjorte. Men Gud vilde naturligvis ikke, at det skulde blive ved at gaa saaledes, og derfor var det, at han opvakte Morten Luther, hvis største Gerning det netop var at faa Præsteskabet ned fra den selvtagne Herskerstilling i Menigheden og skaffe Lægfolk deres Frihed i Kristus tilbage. Selv stod han fri i Gud, da han i Worms erklærede: „Med mindre jeg gendrives og overbevises af klare indlysende Grunde, saa min Samvittighed bliver fangen

i Guds Ord, hverken kan eller vil jeg genkalde; thi paa Pave- eller Kirkemøder alene tror jeg ikke, de fore ofte vild. Det er ikke raadeligt at handle imod sin Samvittighed. Her staar jeg, jeg kan ikke andet. Gud hjælpe mig, Amen!“ Han var ganske vist den Gang selv præsteviet, selv om han aldrig blev fast ansat som Præst; han var glad ved at være en Doktor i den hellige Skrift og at have lovet og svoret efter Evne at forsvare de evangeliske Sandheder; men han taler dog i Worms ikke som Præst til Lægfolk, men som den oplyste, lærde Kristen til andre Kristne. Han paaberaabte sig ikke sin særlige Præstestilling, men gik ud fra det, han havde eller ejede i Fællesskab med alle Kristne. Og vel at mærke, det var ikke først i Worms, at han blev sig denne sin kristne Frihed bevidst. Nej, dér blev den sat paa Livets haardeste Prøve og bestod den. Men det var mange Aar tidligere, at han lidt efter lidt vandt den aandelige frie Stilling i Kristus. Det er fængslende at følge hans Kamp og Vækst i Herren i hele hans Ungdomsliv; og det er særlig lærerigt at kende den Time i hans Liv, hvor Hovedslaget blev vundet, saa han kunde sige med Samaritanerne i Evangeliet (Joh. 4,42): Nu tror jeg ikke længere for andres Tales Skyld, men jeg ved nu selv, at denne er Verdens Frelser, Kristus. Det var, da Munken henviste hans søgende Sjæl til Ordet om Syndernes Forladelse i den 3die Artikel, for at Luther skulde forstaa, at det betød, at han ikke blot skulde tro, at Gud har tilgivet David og St. Peder deres Synder, for det tro ogsaa Djævlene, men at han skulde tro, at hans, netop hans Synder, er ham forladte. Det er det, det kommer an paa, at enhver paa Grund af Guds levende Ord kommer i personligt umiddelbart Forhold til ham selv. Først saaledes kan et kristent Menneske paa rette Maade blive sig det almindelige Præstedømme bevidst.

I dette Stykke mener jo mange danske Kristne og iblandt dem ogsaa dette Brevs Forfatter, at

Grundtvig er en ægte Fortsætter af Luthers Gerning; thi gælder det, at enhver som er døbt, har Lov til at tage det Ord i den 3die Artikel: „Syndernes Forladelse“ op som et Ord fra Herren selv til ham, saa gælder det naturligvis om alle Ordene i vor Daabspagt fra de første Ord: „Forsager Du Djævelen“ til det sidste Ord: „paa det evige Liv“. Hvert et Led faar først sin fulde Værdi for en Sjæl, der hungrer og tørster efter det evige Liv, naar det tages af Herrens egen Mund, saa Herren selv staar bagved Ordet og indestaar for, at der er Valuta for, hvad Ordet lyder paa. Den fulde kristne Frihed kan, synes mig, vanskelig komme frem, hvor Daabspagtes Ord kun opfattes som Menighedens Bekendelse. Det er sandt, at det er den, men den er tillige meget mere. Den er Herrens Ord til Menigheden og til den enkelte, et Ord som han fuldtud vedkender sig og hvis herlige Forjættelser han fuldtud vil indfri for alle, der tager ham paa Ordet og giver sig hen i det Guds Naadekald, der møder dem i Ordet. Saaledes kan Herren derimod ikke svare til ethvert Ord af en Præst eller endog af en Apostel (Galat. 1,8). Der kan være, ja der maa endog nødvendig være Ufuldkommenheder deri (Joh. 3,31). „Den, der er af Jorden, er af Jorden og taler af Jorden; den som kommer af Himlen, er over alle“. Kun Jesus har Gud givet „Aanden over al Maade“.

Naar der nu i den lutherske Menighed og ikke mindst her i Danmark er peget saa stærkt paa Herrens levende Ord til hver enkelt i den hellige Daab, saa er dermed det almindelige Præstedømme indsat i sin fulde kristelige Ret og Betydning. Men dermed er ikke alt naaet. Chr. Richardt synger: „Der er langt, langt frem paa Banen fra Barnedaabens Elv: Der rækkes Sejers-Fanen, men ikke Sejren selv“. Det gælder den enkelte, det gælder ogsaa Menigheden. Det falder jo af sig selv, at Børnene er ikke myndige Kristne, de er sig jo ikke en Gang kristelig

bevidst, og selv for de ældre skal der baade Kamp til med mange Fjender og en stille Vækst i Herren, før et Menneske naar at kunne gøre retskaffen Brug af det almindelige Præstedømme, som Herren har kaldet ham til. Og det samme gælder for Menighederne. Det var umyndige Menigheder, den lutherske Kirke tog i Arv fra Pavekirken; men det er skønt at mærke, hvorledes lidt efter lidt Lægmandsrøsten lader sig fornemme. Vi mærke den allerede i Reformationstidens Kampe, naar f. Eks. Borgmester Peder Trane i Viborg tager Hans Tavsens, „Guds Ords Prædiker“, som han kaldte sig, i Beskyttelse i sit Hus, eller naar Forsamlingen paa Gammeltorv 1536 højlydt erklærer: „Vi vil blive ved Guds Evangelium og ikke have saadanne Biskopper mere“. Papisterne vil nok paastaa, at det var verdslig Egenraadighed, der var Kilde til den hele Omvæltning, der skete ved Reformationen. Og der er vel nok noget sandt deri; men der var dog ogsaa en Forbitrelse af aandelig Art mod dem, der havde taget Kundskabens Nøgler, som selv ikke gik ind i Himmeriget og forhindrede dem, som vilde gaa ind (Luc. 11,52). Og der var, som de fyldte Kirker og den levende Salmesang og den forøgede Brug af Herrens Nadvere nok som viste, ogsaa en stor Glæde over det rene Evangelium.

Reformationstiden var i det hele netop for kristne Lægfolk en skøn Foraarstid, hvor mange Spirer brød frem, som siden skulde vokse sig store og stærke og bære velsignet Frugt. En af dem er Husandagten, som hver Husbond skulde lede i sit eget Hus, og hvortil Luther saa stærkt henviser i sin lille Katekismus, der ved hver af de 5 Parter, de 10 Bud, Troen, Fadervor osv. har den Tilføjelse og Paamindeelse: „saaledes som en Husbond enfoldig skal foreholde sit Tyende dem“. En anden skøn Blomst var den Agt og Ære, som nu blev det lovlige, borgerlige Kald til Del, som naar Luther siger: „Er ikke det en

herlig Ros at vide og sige: Naar Du gør Dit daglige Husarbejde, saa er det bedre end Munkenes Hellighed og strænge Liv; de kan gerne holde deres Orden og Regel for noget Kosteligt og Synderligt, men det er Intet for Gud. Den, der tror paa Kristus og tjener sin Næste, han er en levende Hellig og gør den højeste og bedste Gerning. Alle Gerninger ere lige for en Kristen, som de ere lagte for ham. Naar man nu kunde faa saadant ind i Folk, saa vilde en Tjenestepige hoppe og springe af Glæde. Skulde ikke et Hjerte springe og smelte af Glæde over, at naar det gik til sit Arbejde og gjorde, hvad der var befalet, det da kunde sige: se dette er bedre end alle Kartheuseres Hellighed, om de endog faste sig til døde og bede paa deres Knæ uden Afladelse. Thi her (i det 4de Bud) har Du en sikker Tekst og guddommeligt Vidnesbyrd, at han har befalet dette; men om hint har han ej befalet et Ord.

Hvor disse Lutherske Tanker trængte igennem, var der først for Alvor Udsigt til, at hele Livet kunde blive en skøn Bekendelse af vor Herre og hans Naade. Og i Luthers Dage og den nærmeste Tid derefter mærke vi dette nye Syn paa Livet og denne kristelige Kraft med en Friskhed, som vi nu ofte savne. Derfor var det ikke underligt, at Reformationstidens Mænd her i Danmark havde saa stor Tilid til de kristne Lægfolk, at de turde give dem Ret til at vælge deres Præst, dog under Forbehold af kongelig Stadfæstelse, enten Sagen saa ordnedes saaledes som i Slesvig Stift, at der var umiddelbart Menighedsvalg, eller som Nord for Kongeaaen, at de menige Sognemænd skulde udnævne syv af de ældste og mest agtede Mænd i Sognet, hvilke syv Mand skulde have „fuld Magt til med Herredsprovstens Raad og Samtykke at kejsse og udvælge en from lærd Mand til deres Sognepræst“, som det hedder i Ribeartiklerne af 4de Maj 1542.

I den paafølgende Tid kan man desværre ikke

sige, at det kristne Lægfolks Frigørelse skrider fremad. Tvertimod: den Vægt, man da lagde paa den rene Lære og paa grundig Skriftkundskab, medførte som en naturlig Følge, at Lægfolk maatte blive noget mere umyndige; thi vel kan en Lægmand fuldt vel prøve paa at kappes med en Præst i Tro og Ydmyghed og alle kristelige Dyder, men ikke saa let i Lærdom og kristelig Indsigt. En Præst skal nok tragte efter i Liv og Levnet at være et Mønster for Hjørden; men der kan dog være mangan en Lazarus eller mangan en stille Marie i Sognet, som Præsten i Ydmyghed agter højere end sig selv (Phil. 2,3), selv om han af Gud er sat som en Forstander i Herren (1ste Thes. 5,42) ogsaa for saadanne. Paa Lærdommens Omraade vil derimod Præsten som Regel være den forreste; bl. a. ere jo Lægfolk i Almindelighed afskaarne fra at læse Apostlene og Profeternes egne Ord, men maa nøjes med ufuldkomne Oversættelser deraf. Det er derfor ikke uden Grund, at man har talt om, at Luther vel fik afskaffet det romerske Pavedømme, men at hans Disciple indførte et nyt Skriftklogskabens Pavedømme, der nødvendig vedblivende maatte holde Lægfolk i Umyndighed. Ud fra dette Skriftklogskabens Stade kunde man vanskelig sige med Apostelen Johannes (1ste Joh. 2,21): Jeg taler til Eder „ikke fordi I ikke ved Sandheden, men fordi I ved den“. Man var nødt til at se paa Lægfolk som de mer eller mindre uvidende. Men trods al saadan menneskelig Skrøbelighed er dog Lægfolkets Frigørelse i det stille skredet frem. Lad os tænke paa, hvorledes de kristne Lægfolk i Rationalismens Tid forstod at hævde sig lige overfor Præster, der ikke prædikede Kristi Evangelium eller dog kun prædikede en fortyndet, med Menneskelærdom opspædt Kristendom. Lad os tænke paa en saa kraftig Lægmandsbevægelse som H. N. Hauges i Norge. Vi kan ogsaa mindes, at den indre Missions Bevægelse i Danmark begyndte 1853 som en Lægmandsbevægelse

med Smed Jens Larsen som Udsending og Missionær, saa at der i den første Bestyrelse ikke var en eneste Præst. Det blev først anderledes, da Præsten C. F. Rønne i 1858 indtraadte i Bestyrelsen, og Foreningen siden 1861 blev nydannet, idet ogsaa Præsterne Vilhelm Beck og Johs. Clausen bleve Medlemmer af dens Bestyrelse. I vore Dage ser man jo vel umyndige Lægkristne i de fleste Sogne, men mange Steder mærker man dog og Lægfolks Kraft, f. Eks. i vor Hovedstad, hvor det jo er Lægfolk, der er gaaet foran i Arbejdet for Kirkesagen. Det var lutter Lægfolk, der i 1890 samledes i Udvalget for Kirkesagens Fremme i København, og som krævede flere Kirker og rigeligere præstelig Betjening. Valgmenighedsbevægelsen, som de fleste jo dog kende noget til, er jo og et ejendommeligt Udtryk for, at Lægfolket er vaagent, bliver sig bevidst, saa at der kan fremstaa frie Menighedsdannelse paa Daabspagtens Grund med frie Præster valgte af Menigheden. Ogsaa indenfor Sognemenighederne paa Landet ser man den nye Tids Frembrud. Det frivillige Arbejde for Guds Rige og de frivillige Arbejdere mærkes mange Steder som et kraftigt Salt ved Siden af Præstens Gerning. Ja der er endog Sogne, hvor Lægfolk ere blevne saa stærke og saa selvstændige i deres egne Tanker, at de knap ville lade sig sige af Præsten, selv om han prædiker Herrens Ord*). Det er jo naturligvis helt galt, men det kunde maaske dog vise, at Umyndighedens Tid nu gaar til Ende, og at der ogsaa i Guds Rige oprinder en Frihedens og Selvstændighedens Tid.

Haand i Haand med denne Udvikling af det almindelige Præstedømmes Naadegave er der siden Luthers Dage gaaet en Udfoldelse og en Uddybelse

*) I et jydsk Sogn trak de kristelig vakte Lægfolk sig saaledes tilbage fra Præstens Bibellæsning, ikke fordi han fremførte vrang Lærdom, men fordi han i sin Udlægning støttede sig til Grundtekstens Ordlyd.

af det særlige Præstedømme. Det var den store Gerning, Gud brugte Luther til at udføre, at tilintetgøre de papistiske Præsters selvgjorte, vedblivende Midlerembede og Offertjeneste i Menigheden. Selvgjort maa vi kalde det; thi Kristus skulde ikke frembære sig selv mange Gange, ligesom Ypperstepræsten hvert Aar gik ind i Helligdommen; men Kristus er en Gang for alle aabenbaret for at bortskaffe Synden ved sit Offer (Hebr. 9,25). Derfor behøves der ingen Sonofferpræster mere. Det Offer, som alle Kristne, ogsaa Præsten, skal frembære, er Bønnens og Taksigelsens Offer til Gud. Men Præstens særlige Stilling i den nye Pagts Tid er at være 1) en Presbyter 2) en Ældste i Menigheden, en prøvet Mand i Kundskab og Livserfaring, 3) en Hyrde, der har Omsorg for Faarene, særlig de smaa og særlig de nødlidende, og endelig, 4) Guds Medarbejder for alle i deres Saligheds Sag (1ste Cor. 3,9, 2det Cor. 6,1), baade naar han i Kirken uddeler Sandheds Ord, og naar han taler med de enkelte i Menigheden. Ja, han er jo endog 1) alles Veileder (Hebr. 13,77) og Forstander i Herren (1ste Thes. 5,42, 1ste Tim. 5,17), hvem der i aandelige Ting skyldes Lydighed, naar han handler paa Herrens Vegne, medens dog Herren selv er alles Herre og alles Overhyrde (1ste Peter 5,4), som enhver har Adgang til. Ogsaa Præsten maa frigøres fra al Mennesketrældom (1ste Cor. 4,3), være fri og selvstændig i Gud. Det er en daarlig Præst, der kun har sin Tjeneste fra Mennesker, selv om det saa var troende Mennesker. Der ud fra alene kan ingen frugtbar Præstegerning gøres. Nej, fra Herren maa han have sin Præstestilling, saa han „i Kristi Sted kan bede Mennesker vorde forligte med Gud (2det Cor. 5,20), og saa Herren igennem ham kan tale til Menigheden Trøstens, Formaningens og Opmuntringens Ord. Det maa og kunne passe paa en troende Præsts Ord, hvad Herren sagde til sine 70 Disciple, endog før de af Guds Aand vare blevne udrustede til deres Ger-

ning: „Hvo som hører Eder, hører mig, og hvo som forsmaar Eder, forsmaar mig“ (Luc. 10,16). Det lader sig ikke nægte, at der efterhaanden er gjort Fremskridt i alt dette. Præsterne er jo nu ikke længere „Sogneherrer“, der raade og styre de verdslige Ting i Sognet, og selv af aandeligh herskesyge „Sognepaver“ synes der dog at blive færre; men derimod er der Gud ske Lov adskillige Præster, der først og fremmest er Herrens og hans Ords Tjenere, men som saa og i hans Navn er Tjenere for alle, men mest for Troens egne. Der er Gud ske Lov mange, der hellere vil være som Olietræet, Figentræet og Vinstokken, der glæder Guder og Mennesker (Dom. 9,8 ff), end gaa hen og svæve over Træerne.

III. *De to Præstedømmers indbyrdes Forhold og Formerne for deres Samvirken her i Danmark siden Reformationen.*

Naar nu Menighedslivet skal trives, som alle Guds Børn, jo inderlig maa ønske og bede om, saa hører dertil ogsaa dette, at disse to Magter, det almindelige Præstedømme og det særlige Præstedømme, begge af Gud og begge stærke i Gud, mødes i et lykkeligt og velsignet Samarbejde. Det er dette Samarbejde, som det er de i den nyere Tid fremkomne Menighedsforeningers Opgave at fremme paa en ejendommelig Maade. Men da Sagen hænger inderlig sammen med Menighedslivet i det hele, har der ogsaa fra Begyndelsen af i lutherske Menigheder været mange Former for de to Præstedømmers Samvirken, som det nok er værd nærmere at betragte og lære af. Historien er en erfaren Mand, som er god at gæste.

Allerede i Kirkeordinansen af 1539 omtales Diakoner eller Fattigforstandere, og i Kristian den 5tes danske Lov af 1683, anden Bog, 9de Kap., findes udførligere Bestemmelser „om Præsternes og deres Medhjælperes Embeder“. I Byerne skulde der ved Stiftamtmand, Biskop, Borgmester og Raad til-

forordnes Præsten 2 til 4 saadanne „Medhjælpere“. Paa Landet skulde derimod 2 „bestilles“ ved „Kirkens Forsvar“ (o: Kirkeværge) og Provst. Om Medhjælpernes Opgave hedder det: „at de udi alt, som Præstens betroede Tilhøreres skikkelige og kristelige Levnets Fremdragelse angaar, skulle hannem troligen raadføre, og naar Behov gøres, hjælpe og bistande saa vel som ogsaa selv Agt give og desforuden raadgive og sig flittigen bespørge om alt, hvis som tvivlraadigt kunde være, og til Guds Ære og hans Menigheds Opbyggelse kunde tjene“. De maatte for Præsten i nogle af Sognemændenes Nærværelse aflægge den Ed: „at jeg med al Troskab vil forestaa dette mit kristelige Embede og af min yderste Magt og Formue søge og fordre Guds Ære samt Kirkens og de Fattiges Gavn og Bedste, Præsten i Kirkens Disciplin at gøre tilbørlig Bistand o. s. v., saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Evangelium“. I det ringeste 4 Gange om Aaret skulde „Præsten med sine Medhjælpere sig til Tamperdagen eller i samme Dags Uge i Sakristiet i Kirken forsamle“. Vi har fra de følgende Aarhundreder en Række Bestemmelser, der vise, at denne Institution ikke alene stod paa Papiret, men var i kraftig Virksomhed, som naar man f. Eks. kunde udelukke en Proprietær fra Nadveren, fordi han afholdt sine Tjenestefolk fra Guds Hus*). Først i den nyere Tid, efter 1848, hensygnede denne Institution fuldstændig.

Med 1848 brød en ny Tid frem for det folkelige og politiske Liv, og Livet krævede nye Former. Folket fik ved Grundloven sin lovbestemte Indflydelse paa Ledelsen af alle Landets Anliggender. Dette maatte ogsaa virke paa Menighedslivet. Af Tankegangen i den gamle Statskirke faar man et klart Indtryk ved at læse blot § 1 og § 6 af Kongeloven af

*) Om hele denne Institution se H. C. D. Müller Stat og Kirke, 1ste Del, anden Afdeling, Side 24 ff.

1665. Det hedder deri: „Den bedste Begyndelse til alting er at begynde med Gud. Det første derfor, som vi for alting ville udi denne Kongelov alvorligen have befalet, er: at vore Efterkommere, Børn og Børnebørn i tusinde Led paa Fædrene og Mødrene, Enevolds-Arve-Konger over Danmark og Norge, ære, tjene og dyrke den ene rette og sande Gud paa den Maade og Maneer, som han sig i det hellige og salige Ord aabenbaret haver, og vores christelige Tro og Bekjendelse klarligen derom formelder efter den Form og Maade, som den rent og uforfalsket er bleven foresat og fremstillet i den augsburgske Confession Aar 1530, og ved samme rene og uforfalskede Tro holde Landsens Indbyggere, og den vældelig haandhæve og beskærme i disse Lande og Riger mod alle Kættere, Sværmere og Gudsbespottere“. „Kongen skal ene have højeste Magt over al Cleresiet fra den Højeste til den Laveste; at beskikke og anordne al Kirke- og Gudstjeneste; Møder, Sammenkomster og Forsamlinger om Religions Sager, naar han det raadeligt eragter, byde og forbyde“. Og at det ikke først i 1665 blev saa stramt, kan man høre f. Eks. paa Biskop Jesper Brokmand, naar han tilegner Kristian den 4de sit theologiske System med de Ord: „Fra din første Regeringstiltrædelse har du arbejdet der hen til, at alle dine Undersaatter maatte tænke og tale ens om Gud og de guddommelige Ting. Og dette har du gjort med en saadan Fremgang, at de, der afvege i religiøse Meninger, nu vanke landflygtige om langt borte fra de Riger og Lande, som er dig undergivne. Men paa en saadan Lykke forstaar ikkun de ret at skønne, som af Erfaring har lært, hvorledes Ulighed i Religionen er en bestandig Pest og Ødelæggelse for Riger, da den opflammer og væbner Forældre imod Børn og Undersaatter imod Øvrighed“. Hvad der jo her saa paafaldende mangler, er Anerkendelsen af den personlige Frihed, som nødvendig maa findes, naar den kristne Bekendelse skal have

virkelig Værdi. Grundtvig har i Efterskriften af 1867 til „Den danske Statskirke, upartisk betragtet“ kaldt denne gamle Statskirke „et Fangebur med mange snævre Aflukker“. Det er efter det foran anførte ikke for stræng en Dom. Men nu blev Statskirken med et Slag gjort til en Folkekirke, et „Samfund med frie Samlag“, altsaa et kirkeligt Samfund, der har Folkets frie Anerkendelse og Understøttelse, og hvori kun de har Plads, der godvillig ville være deri. Grundloven af 5te Juni 1849 slog dette fast, idet det i dens § 3 hedder: „Den evangelisk-lutherske Kirke er den danske Folkekirke og understøttes som saadan af Staten“, og i § 80 hedder det: „Folkekirkens Forfatning ordnes ved Lov“, og i § 84: „Ingen kan paa Grund af sin Trosbekendelse berøves Adgang til den fulde Nydelse af borgerlige og politiske Rettigheder“, og disse Bestemmelser ere uforandrede optagne i den i 1866 reviderede Grundlovs § 3, § 75 og § 79.

Der var og er imidlertid stor Uenighed om, hvorvidt der her er lovet en kirkelig Forfatningslov eller kun, at Kirkens Anliggender fremtidig skulde ordnes ved Lov i Stedet for ved kongelig Anordning. Men derom ere alle enige, at Meningen i hvert Fald er, at ogsaa Menighedslivet skal udfolde sig under friere Former, end det kunde ske i den kongelige Enevældes Dage. Intet Under derfor, at man snart ledte efter nye og bedre Former end hidtil for en Samvirken mellem Præster og Lægfolk. Den 12te Jan. 1854 sammentraadte efter Regeringens Bestemmelse en Kirkekommission med den Opgave at undersøge, „hvilke Forandringer i Landets Love og Indretninger, der kan findes tjenlige til at befæste Folkekirken og fremme dens velgørende Virksomhed“. Denne Kirkekommission fremkom med flere Forslag, og deriblandt som det allerførste Oprettelse af Menighedsraad, idet hele Kommissionen erkendte det for nødvendigt, at dette første Led af en kirkelig Organisation blev kaldt til Live uden Ophold og ved en almindelig Foranstaltning fra Regeringens Side i Over-

ensstemmelse med den danske Lovs Bestemmelse om Medhjælpere. Men da man allevegne i Landet ved kirkelige Møder anbefalede Frivillighed, slog Regeringen ind paa denne Vej. I en Skrivelse til Gejstligheden af 24de Sept. 1856 udtaler Kultusminister Hall, at han „mere og mere er kommen til Erkendelse af det vanskelige og mislige i nu straks ved en almindelig Lovgivningsforanstaltning at anordne Indførelsen af Menighedsraad efter en Form for alle Menigheder i Landet“. Derimod vilde Ministeriet „navnlig gennem D'Hrr. Biskoppers og Sognepræsters velvillige Medvirken bestræbe sig for at give Stødet til en Udvikling af Menighedslivet ved den frie Dannelse af Menighedsraad overalt, hvor Trangen dertil føles eller vækkes, og paa den Maade, som Forholdene i de enkelte Menigheder og Beskaffenheden af den i samme værende Trang dertil naturlig medfører“. Præsterne anmodedes om hver i sin Kreds at „bestræbe sig for at tilvejebringe et Udvalg af Menigheden, der baade kan fremtræde som dennes naturlige Organ og tillige virke som Støtte og Medhjælp for Præsten i hans Embedsgerning“.

I Tilslutning til dette Cirkulære udfoldedes der efterhaanden en temmelig betydelig Virksomhed rundt omkring i Sognene. I 1857 kunde Ministeren paa Grundlag af officielle Indberetninger meddele i Folkethinget, at der i 250 Sogne var oprettet Menighedsraad, og det var ikke faa af disse, hvori der syntes at røre sig et kraftigt Liv*). Det var dog ikke fra alle Sider, man saa med Glæde herpaa. Blandt Politikere var der meget delte Mening. Medens altsaa den daværende Regering med Iver antog sig Sagen, stillede nogle sig meget kølig dertil, saaledes f. Eks. Orla Lehmann, idet han i Landstinget gjorde gældende, at man saaledes vilde faa „ikke Folkekirkens Ordning ved Lov, men Folkekirkens Ordning ved administrative, stykkevise Foranstaltninger“. Andre

*) Anførte Skrift af H. C. D. Müller, Side 1—100.

vare bestemte Modstandere. Saaledes ankede J. A. Hansen stærkt over, at Kultusministeren havde lagt det hele i Præstens Haand. Han udtalte, „at paa nogle Steder har Præsten selv valgt Menighedsraadets Medlemmer, men kun saadanne, om hvilke han ved, at naar han siger til dem: Skal vi ikke gøre det og det, saa siger de jo; men det har ingen Betydning for Menigheden, at Præsten har faaet saadanne Mænd kaldt op til sig, som siger ja til alt. Paa andre Steder, hvor Præsten har ladet Menigheden vælge, er der valgt en Mand, som Præsten slet ikke vil arbejde sammen med; han kalder dem slet ikke op til sig. De blive slet ikke spurgte. Disse Menighedsraad er saaledes ikke andet end Vanskabninger“.

I den vakte Del af Menigheden var Stillingen den, at der efterhaanden blev større og større Betæneligheder ved at faa en kirkelig Forfatningslov med en Synode af Præster og Lægfolk som øverste raadgivende eller endog lovgivende Myndighed. De fleste mente, at den meget let vilde skaffe Verdslighed eller Vantro Overtal i Guds Riges Sager eller dog tilvejebringe et aandeligt Tvangsregimente. Derfor kunde selv en saa maadeholden Mand som P. A. Fenger udtale: „Overbord med alle Forfatningsforslag. De passe hverken paa langs eller paa tvers“. Og C. J. Brandt udtalte, at Flertalsafgørelser vel kunde være taalelige i borgerlige Anliggender, men var aldeles utaalelige i aandelige. Naar man derimod saa paa Menighedsraadene ikke som Led i en organisk Kirkeforfatning, men som Udtryk for en frivillig, aandelig Sammenslutning, var Dommen en hel anden. Man kunde saa nok være bange for, at de kom for tidlig til Verden, saa at Livet var for svagt til at fylde disse Former. Men hvor de kom i Stand paa sand aandelig Maade, kunde man kun se paa deres Fremkomst med Glæde. Saaledes udtalte Biskop Kierkegaard: „Hvor Menighedsraad frit og uden kunstige Midler maatte fremstaa under Præstens Taarsæd, idet han bad meget og taalte meget for at faa

dem levende fremkaldte og under ængstelige Betæneligheder fra Medlemmernes Side, der kun nødvendigvovede at træde ind i dem, der var de kostelige“. Grundtvig betonedede bestemt Forskellen mellem Jesu Kristi levende Kirke og Folkekirken, den borgerlige Indretning eller Form, hvorunder Jesu Kristi Kirke fremtraadte i Danmark. Han var en bestemt Modstander af en kirkelig Forfatningslov, f. Eks. med en øverste Synode af Præster og Lægfolk, hvorved Folkekirken som saadan selv skulde bestemme sin Lære og Gudsyndelse og udelukke, hvem den ikke vilde vedkende sig. Han siger f. Eks. i en Prædiken ved Rigsdagsgudstjenesten 1856: „Hvor den saakaldte Gejstlighed enten helt eller halvt kommer til at raade for Kirkeloven, bliver den ubarmhjertig i højeste Grad. En herskende Gejstlighed har aldrig brudt sig om den aandelige Død, der er en nødvendig Følge af alt Præsteherskab“. Derimod udtaler Grundtvig sig ganske anderledes varsomt om Menighedsraad, sete fra den aandelige Side. „Vi maa“, siger han i Kristelig Børnelærdom 1861, „langt fra at modsætte os Oprettelse af Menighedsraad i Folkekirken meget mere med Glæde fremme dem, naar det kun bliver virkelige Menighedsraad, ej som man hidtil vilde, Sogneraad, hvad aabenbart efter Sognebaandets Løsning er aldeles tankeløst og er for kristelige Præster utaaleligt, da vi hverken som Aandens eller som Herrens og hans Menigheds Tjenere kan rette vor Embedsgerning efter et Sogneraad med et tomt Menighedsnavn til Paahæng“. „Af dem som har Troen, Daaben og Nadveren efter Herrens Indstiftelse frit tilfælles, af dem maa Raadet vælges, og til dem maa det indskrænke sit Omraade, naar det skal være kristeligt“. Grundtvig var altsaa en bestemt Modstander af baade Menighedsraad i Sognene og en kirkelig Synode for hele Landet, da der ingen Ud-sigt var til, at de kom til at bestaa af levende Kristne og vilde virke med kristelig Frisind. Men lige saa

meget var han en Ven af frivillige Sammenslutninger paa kirkelig Grund til fælles Opbyggelse og fælles kristeligt Arbejde. Ordene: „til dem maa det indskrænke sit Omraade“ maa ikke tages helt efter Bogstaven. En Sognemission har ogsaa sin gode kristelige Ret, og i hvert Fald vil enhver kristelig Sammenslutning i Valgmenighed eller Menighedsforening uvilkaarlig blive til Gavn og Velsignelse ogsaa for dem, som ere udenfor.

Morten Luther har sagt om sin Gerning og sit Livsværk: Er det af Mennesker, vil det forgaa, er det af Gud, vil det bestaa. Anlægger man denne Maalestok paa Menighedsraadene og den kirkelige Forfatningssag, kunde man fristes til at mene, at det var alt tomt Menneskeværk; thi det viste sig snart, at disse Menighedsraad ikke bestod Tidens Ildprøve, men de allerfleste Steder sygnede hen. Forgæves søgte Ministeriet at skaffe dem en bestemt udvortes Opgave ved at lægge Bestyrelsen af den frivillige Fattigkasse i deres Haand. Rigsdagen vilde ikke gaa ind paa den dertil nødvendige Ændring i Lov af 8de Marts 1856 om de fattiges Kasse, og forgæves søgte de forskellige Kultusministre, først Hall og siden Monrad, at støtte dem ved at gøre dem til et af Lovgivningsmagten anerkendt første Led i det kirkelige Forfatningsvæsen. Selv i Kirkekommissionen af 1868 var alle Udvalgsmedlemmer enige om, at Folkekirken behøver og ikke bør savne et repræsentativt Organ, gennem hvilket den kan komme til Orde angaaende de kirkelige Anliggender, hvor uenige man saa var om det belejlige Tidspunkt og de nærmere Betingelser. Det hjalp alt ikke. Menighedsraadene sygnede de fleste Steder hen, og ere nu vist kun faa Steder i nogenlunde kraftig Virksomhed.

Alligevel vil det sikkert være urigtigt at mene, at der slet intet af blivende Værd har været i disse Bestræbelser. Som Rhinfloden jo først taber sig i Sandet efter at have frugtbargjort og forskønnet

mange Egne, saaledes ogsaa her. Uden al Tvivl har den Indsats af kristelig Tro og Kærlighed, der har præget disse Bestræbelser for at løfte Menigheden op af Umyndighed til større kristelig Virksomhed i Fællesskab med Præsten, ikke været forgæves, men ihukkommes af ham, til hvis Ære alt skal udføres. Der har været meget blot Menneskeværk, som har vist sig at mangle Levedygtighed, men der har og været noget af Gud, som har Fremtiden for sig. Tanken om et helligt Fællesskab og levende Samarbejde mellem den troende Præst og den troende Lægmand er en udødelig Tanke. Den vil vide at skaffe sig nye Former, naar de gamle vise sig ikke at du. I Spanien er der en Flod, Guadiana, der i sit Løb er stødt paa Hindringer, som den ikke kunde komme over. Hvad saa? Saa har den banet sig Vej under Jorden. I en Strækning af flere Mil løber den saaledes under Jorden, indtil den atter komme frem for at forskønne og gavne de Egne, hvorigennem den flyder.

Der var for meget sandt i Tanken om Medhjælpere og Menighedsraad til, at den helt kunde dø. Maatte den gaa i Jorden, den maatte dog som en Gudstanke atter kommer frem i en anden Skikkelse. I 1888 var der en Kreds af 134 ansete Lægfolk, der henvendte sig til Landets Biskopper om at virke til Fremme af en Menigheds-Fattigpleje eller, som det ogsaa er bleven kaldt, en kirkelig Fattigpleje eller for Kortheds Skyld: Menighedspleje. Biskopperne anmodedes i Skrivelsen om at ville tage under Overvejelse, „om der ikke fra Kirkens Side maatte kunne blive gjort Skridt til Organisation af en almindelig og kraftigere Menighedspleje, hvorved man kunde opsøge og hjælpe syge og fattige, aandelig og legemlig nødlidende baade i og udenfor Byerne i Tilslutning til, hvad der allerede flere Steder i saa Henseende er paabegyndt“. Det hedder videre: „Vi behøver ikke at fremhæve den store Betydning for Menighedslivet af en saadan Organisation paa bestemt kirkelig Grund,

der efterhaanden haabes at komme til at omfatte hele Landet, dog afpasset efter de paa ethvert Sted gældende Forhold, en Organisation, hvorved frivillige Kræfter komme til at arbejde i Guds Riges Tjeneste for at hjælpe de nødlidende, saa at det saavidt mulig undgaas, at de maa ty til den kommunale Fattighjælp. Vi er forvissede om, at Menigheden derved vil bidrage sit til at udfylde de dybe Kløfter i Samfundet samt i den rette Aand bane Vejen for Løsningen af de sociale Opgaver og vinde mange for sig, som nu staa den imod, saa at Menigheden ligesom i Kirkens første Tider kan vise sig som Jordens Salt. Vi tvivle ikke om, at det vil kunne lykkes med Tiden, ikke alene at frembringe et frugtbringende Samarbejde mellem de enkelte Menighedsplejer, saa at navnlig i Byerne de fattigere Sogne kunne faa Støtte hos de mere velhavende, men ogsaa efterhaanden at faa meget ældre Velgørenhedsarbejde til at gaa ind under Menighedsplejen; og skønt den kommunale Fattighjælp ikke bliver gjort overflødig, vil dog mange følelige Mangler ad denne Vej kunne forsvinde“*)

Her havde man altsaa trukket sig tilbage fra al Tanke om en Kirkeforfatning. Ingen kunde kalde slige Menighedsplejer for en Stat i Staten. Alle kirkelig sindede Mennesker maatte kunne glæde sig ved, at Menighedens Kærligheds Kraft blev saa kendelig i Verden som mulig. Mellem Underskriverne var da ogsaa afgjorte Modstandere af en organisk Kirkeforfatning, saaledes Folketingets Formand, Sofus Høgsbro, men iøvrigt kristne Lægfolk af alle Retninger i Folkekirken.

Biskopperne svarede meget imødekommende, „at de ikke kunde andet end fuldtud erkende, hvor ønskeligt og vigtigt det vilde være, om der fra Kirkens Side paa en fyldigere Maade end hidtil kunde

*) Skrivelsen er optaget i et lille Skrift af G. Schepelern: »Om Menighedspleje, nogle vejledende Bemærkninger«. Kbh. 1888.

bringes Hjælp for den Nød, hvorunder saa mange maa lide, og paa samme Tid virkes for det aandelige og sædelige Livs Fremme ved Lærdom, Trøst, Opmuntring, Formaning og Vejledning. Vi kunne for Øjeblikket ikke give nøjere Anvisning paa, hvorledes der i det enkelte nærmere skulde virkes; heller ikke tænke vi paa at binde Friheden for den enkelte Præst og Menighed til at ordne Virksomheden efter hvert Steds særegne Behov og de Kræfter, der staa til Raadighed. Vi formene tverimod, at først ved Indsamling af Erfaringer fra de forskellige Kredse, vil Sagen kunne fæste Rod, udvikle sig og sætte moden Frugt. Vi ville kun paapege, at Opgaverne ere mangfoldige, at skaffe Pleje og Hjælp til de syge, at støtte de forkomne, førend de ere komne i en Tilstand, hvoraf der ikke er Udsigt til Redning, at tage sig af de smaa Børn, at værne om Ungdommen, at skaffe arbejdsdygtige, men arbejdsledige Mennesker Virksomhed og Fortjeneste m. m. Vi har tænkt os, at Præsten i hvert Pastorat skulde søge at bevæge nogle kristeligsindede og forstandige Mænd med Hjerte for de lidende til med ham at virke i den angivne Retning. Naar Gerningen var bragt i Gang, er det en Selvfølge, at Kvinders Bistand vilde være af stor Betydning for dens videre Gennemførelse“. Tilsidst anmodedes Præsterne om i Løbet af et Aar „at meddele hver sin Biskop, hvad de have kunnet udrette i den omhandlede Retning“.

Der var allerede forud saadanne Menighedsplejer i de fleste københavnske Sogne og flere andre Steder, men der kom nu mere Fart i Arbejdet. Det blev drøftet ved det tredje kirkelige Møde i Aarhus 22de Maj 1889, hvor Spørgsmaalet indledes af Pastor Julius Friis Hansen og Professor Westergaard, og der blev oprettet mange kraftigt virkende Menighedsplejer rundt omkring i Byerne. Ogsaa paa Landet var Virkningen kendelig, men her var der langt fra saa gode Betingelser for Sagens Trivsel som i Byerne.

Paa Landet er Forholdene lettere overskuelige. Det er ikke saa svært at samle Folk om at hjælpe, hvor det tiltrænges. Er der Nød tilstede, bliver det hurtigere bemærket. Naboer og Byfolk hjælpe hinanden, og er Nøden større, vil en Opfordring om at tegne Bidrag paa en Liste for at afhjælpe Nøden let finde almindelig Tilslutning. Desuden er der jo borgerlige Institutioner, der har nærliggende Opfordring til at hjælpe i slige Tilfælde, dels Sogneraadet med Amdsraadet og Staten i Baghaanden, dels den frivillige „de fattiges Kasse“, hvortil Sogneraadene sædvanlig yde store Tilskud, saa at den ikke kan fattes de fornødne Pengemidler.

Det var derfor at forudse, at en egentlig Menighedsfattigpleje vilde have stor Vanskelighed ved at trænge igennem paa Landet. Den kunde nok blive oprettet, men hævde sin kristelige Ejendommelighed og derudfra blive en stedse rindende Strøm med Kærlighedens Velsignelse for Sognet kunde den meget vanskeligere naa frem til at blive. I det hele og store maa det dog erkendes, at Menighedsplejerne ikke lig Guadiana har maattet gaa i Jorden, men at de mange Steder fører et kraftigt Liv, især hvor der er særlige Betingelser for deres Trivsel, f. Eks. at der i Sognet er særlige Nødstilstande og i Menigheden flere Mænd og Kvinder, der har den praktiske Kærligheds Naadegave. Som Eksempel kan maaske nævnes Menighedsplejen i St. Matthæus Sogn i København, oprettet ved daværende Sognepræst senere Biskop Harald Stein, Forfatter til „Hvad vil den indre Mission?“

IV. *Menighedsforeningens Ejendommelighed og dens Opgaver.*

Den Form for Samvirken mellem det almindelige Præstedømme og det særlige, der er tilstede i Menighedsplejen, er dog ufuldkommen. Den er ikke den højeste, den er ikke den inderligste. Menighedsplejen

har overvejende en udadventt praktisk Karakter, om den end bander i det indre dybe, stille Liv i Herren. Menighedsplejen er efter sin Natur en Marthagerning — i god Betydning selvfølgelig. Mariesædet ved Herrens Fødder har den som sin Baggrund, men ikke som sin særlige Ejendommelighed. Anderledes derimod med Menighedsforeningen. Den sætter sig først og fremmest en aandelig Opgave, nemlig at arbejde med Guds Ord. Dette er dens Formaal i saa fuldt Maal, at der slet ikke kan tænkes en Menighedsforening, naar der ikke er Kræfter til at arbejde med Ordet, løfte de Skatte, der deri ere gemte, og øve en Ordets Tjeneste i Menigheden og Sognet.

Menighedsforeningen staar derfor efter sin Natur i et endnu inderligere Forhold til det gudstjenstlige Liv end Menighedsplejen; ja der er Sider af det gudstjenstlige Liv, som ved den offentlige Kirketjeneste kun ufuldkomment kommer til sin Ret, men som i ganske anden Grad kommer frem i Menighedsforeningens Liv. Det er ikke Sakramenternes Forvaltning, f. Eks. som i de svenske Nadverforeninger, jeg tænker paa, men derimod Betjeningen af Guds Ord. Der er store Skrøbeligheder ved denne Ordets Tjeneste, som den foregaar og maa foregaa i vore Kirker. Præsten er jo i Forkyndelsen den ene talende. Det har sine Fortrin, men det har dog ikke Frelserens Eksempel at støtte sig til. Da han gik her nede, kunde han vel nok holde en Prædiken, en Enetale, jfr. Matth. Kap. 5—7, 10.23, Luc. 6, Joh. 14—17, men som oftest bliver vi gennem de evangeliske Beretninger Vidne til en fri Ordveksel, hvor Jesus vel er den egentlige Ordfører, men hvor der dog for de tilstedeværende er Opfordring og fri Adgang til Meningstilkendegivelse af den forskelligste Art. Snart opløfter en Kvinde sin Røst og udbryder: „Saligt er det Liv, som bar dig, og de Bryster, som du diede“. Luc. 11,27. Snart kommer en Modstander med sine Indvendinger: „Hvo er da min Næste?“

Luc. 10,29, eller „Skulde du være større end vor Fader Abraham?“, Joh. 8,53, eller en Discipel giver sin Frygt til Kende: „Hvo kan da blive salig?“ Matth. 19,25. En saadan fri Ordveksel har vi ikke og kan vi ikke have ved vore Gudstjenester. Og dog fandtes noget saadant, endog før Jesus kom, selv hos hedenske Visdomslærere som Sokrates og ligesaa hos Jøderne i deres Synagoger, jfr. Luc. 4,16. Denne frie Meddelelsesform og Tankeudveksling har altsaa Jesus helliget, og derfor ser vi dem ogsaa i de første kristne Forsamlinger.

I første Korinterbrev (14,26 ff) beskriver Apostelen Pavlus temmelig nøje den kristne Menigheds Gudstjeneste. „Naar I komme sammen“, siger han bl. a., „saa har En af Eder en Lovsang, En har en Lære, En har en Udlæggelse“. Alting ske til Opbyggelse — alting ske sømmelig og med Orden. „Lovsangen“ har vel ofte, som almindeligt i den jødiske Synagoge, været Vekselsang (Ef. 5,19). Saa meget er klart, at Gudstjenesten holdtes i langt friere Former, end vi kender hos os. Vore Gudstjenester er ikke og kan heller ikke godt være indrettede paa et saadant frit Samkvem mellem Præst og Menighed. Præsten maa saa se, hvor godt han andetsteds fra kan være kendt med, hvad der rører sig i Tilhørernes Hjerter. Men det var dog vel ingen Skade til, om der i nær Tilslutning til det gudstjenstlige Liv var frie Møder i ikke alt for store Forsamlinger, hvor en saadan frie Ordveksel kunde finde Sted. Det er ikke nogen Art aandelig Usundhed, naar der viser sig en saadan Trang til frit aandeligt Samkvem mellem Mennesker, mellem Brødre og Søstre i Herren, ogsaa med Præsten som Menighedens Ældste. Det er ikke usundt, naar Præsten ikke tilfredsstilles ved at have sin Menighed paa Afstand i Kirken og ved at kunne opsøge de enkelte i deres Hjem, men føler Trang til at kunne mødes med dem i en saadan god „indbyrdes Undervisning“, hvor Præsten vel oftest er den overlegne i

kristelig Lærdom, men hvor Lægmænds Udtalelser dog ofte har noget af Livets Friskhed og Ynde over sig, som gør dem i høj Grad værdifulde, ikke mindst for Præsten, der netop trænger til Modvægt mod Studerekammerluften. Denne gensidige Trang er en af Rødderne til de gudelige Forsamlinger, som siden Spensers Dage har været saa yndede blandt Menigmand. Der er Fare ved dem, naar de vil træde i Stedet for Kirketjenesten; men der er stor Velsignelse ved dem til alles Fremvækst i indbyrdes Forstaaelse og indbyrdes Kærlighed, naar de bruges i saa nær Tilslutning til det gudstjenstlige Liv, som det er muligt. I den første kristne Menighed i Jerusalem havde man, synes det, baade den offentlige missionerende Prædiken for alle i Templet og Forsamlinger i Husene for Menigheden med Herrens Nadvere (jfr. Apg. 2,46, sml. 4,1). Udvortes eftergøre dette skal vi vel ikke, men dog heller ikke glemme, at der uden Skade kan være mere end én Form for Menighedsforsamlinger.

Denne Opgave, i nær Tilslutning til det gudstjenstlige Liv at tilstræbe et nært og inderligt Samliv mellem Præsten og Menigheden til fælles Opbyggelse paa Troens Grund, er sikkert den fineste og ædleste Side af en Menighedsforenings Liv. Men det er ikke det eneste. Der er ogsaa andre Sider af Menighedslivet, som kun ufuldkommen kommer til deres Ret gennem Gudstjenesterne, og som derfor nok kunne trænge til særlig Hjælp. Vi synger med Luther som Lovsang til vor Frelser: „Himlens Lys kom i Dig til Jord, skinner til ny Oplysning stor!“ og Grundtvig har lært os at bede: „Kom Lysets Aand, vejled os saa, at vi paa Klarheds Veje gaa!“ og han har sunget: „I Straalearme af Lys og Varme er Lykken klar“. Hvor det kristelige Liv er sundt, afføder det en „ny Oplysning stor“, først om Menighedslivet selv og dernæst om Menneskelivet i det hele. Det er kun i ufuldkommen Grad, at selv et meget beskedent Maal af Oplysningsarbejde kan komme til sin

Ret ved Gudstjenesten. Der sigtes jo nok derpaa f. Eks. ved Oplæsning af Skriftstykker, navnlig hvor der er fuld Messe, men efter Sagens Natur maa Trangen til en videregaaende Oplysning her vige for Hensynet til det Opbyggelige. Derfor er det godt, naar der i et Sogn ikke blot er velbesøgte Gudstjenester, men der ved Menighedsmøder ogsaa kan arbejdes for kristelig Oplysning paa Troens Grund. Det er overflødigt at pege paa Enkeltheder. Hvor trænges der ikke til Klarhed over den kristne Børnelærdom, hvor trænges der ikke til bibelsk og kirkehistorisk Oplysning, hvor trænges der ikke til Vejledning til Forstaaelse af Nutidsbevægelser o. s. v. Uvidende Kristne du ikke til at optage Livskampen i vore Dage. Ogsaa for Kristne gælder Hostrups Ord: „Følg ej med Strømmen, men følg med Tiden, om Du vil holde Dig ung i Striden“. Det er dog Gud, der er Tidens Herre, og derfor maa man ogsaa kristeligt følge med Tiden, hvis man skal fylde sin Plads og være med at erobre og hellige Tiden for Herren. Ogsaa for Kristne gælder det, at Kundskab er Magt og Uvidenhed Afmagt.

Saa er der andre Opgaver, som hverken ved Gudstjenester eller ved Menighedsplejer kommer til deres Ret, aandelige Livsopgaver for den kristne Menighed, som alle levende Kristne efter Evne er kaldede til at tage Del i. Her maa allerførst nævnes Hedningemissionens store og hellige Opgave efter Herrens udtrykkelige Befaling (Matth. 28). Dernæst er der Evangelistgerningen, den fri Forkyndelse af Evangeliet, der ikke maa glemmes over Hyrdegerningen. Denne Evangelistgerning (Ef. 4,11) for allø eller for særlige Kredse, navnlig de unge, i kristelige Ungdomsmøder og Børnene ved Børnegudstjenester, er jo heri Danmark taget op af Kirkelig Forening for den indre Mission og nu nylig ogsaa af Kirkeligt Samfund af 1898. Det er saa betydningsfulde Arbejder, at de hver især har forstaaet at skaffe sig Tilslut-

ning ved Oprettelse af Kredse i en Mængde af de danske Menigheder. I 1899 havde saaledes Dansk Missionsselskab 706 Kredse, foruden at Santalsmissionen og Løventhals Mission havde flere Kredse. Kirkelig Forening for indre Mission havde 100 Kredse. Alt dette er saa nærliggende Opgaver, at ingen Menighedsforening kan lade være at tage Del deri, baade med sin Bøn og med sine Gaver. Derimod ligger disse Opgaver jo ganske udenfor en Menighedsplejes Omraade.

Saa er der endelig en Række Fællesanliggender for Menighederne af mere praktisk Natur, som heller ikke vedrører Menighedsplejerne, men som en Menighedsforening dog gerne, naar den skal „leve med og være vaagen“ maa tage Part i, f. Eks. den københavnske Kirkesag, dansk-amerikansk Mission, Sømandsmissionen, Diakon- og Diakonissegering, Magdalenehjem o. s. v. Selv paa de Omraader, der særlig hører til Menighedsplejens Omsorg for fattige, hjemløse o. s. v., er der meget, som ikke tilstrækkelig kan fremmes gennem et stedligt Arbejde, men maa drives som et Fællesarbejde for den danske Menighed. Hvor magtesløst har f. Eks. ikke Børnevenner i mange Aar staaet lige overfor Nødstilstanden i Børneverdenen, skønt hver Kreds — hvert Sogn, om det vilde — kunde indrette sit Børnehjem, og hvilken Fart er der ikke kommet i Arbejdet gennem den store Sammenslutning „De danske Plejehjemsforeninger“ og lignende Organisationer? Og selv Foretagender, der hører til det stedlige Arbejde, kunne mangan en Gang nok behøve at søge Støtte, ikke blot hos kendte Enkeltmænd eller hos Præsterne Landet over, men hos Menighederne, naar disse havde en stedlig Menighedsforening, der var dem til Tjeneste til at samle den kristelige Kærlighedskraft, stor eller lille, som er tilstede iblandt dem. Det vilde blive til mægtig Hjælp for Menigheden i det hele, saa den kunde blive ikke blot det skjulte Salt i Folkelivet, men og Staden paa

Bjerget, hvis Herlighed ikke kan skjules, og der vilde omvendt, naar Menighederne gennem Menighedsforeninger naaede at fylde deres Plads, leve et Troens Liv indadtil og et Kærlighedens Liv udadtil, vende uberegnelig Velsignelse tilbage til dem selv. Det er ikke altid og allevegne, at Herrens Ord om en god, knuget skuddet og overflødig Maade, der skal gives igen (Luc. 6,38) straks gaar i Opfyldelse. Utak er undertiden Verdens Løn, men hvad en Menighedskreds giver til Menigheden eller til Herren selv, det faar den visselig rigelig og ad mangfoldige skjulte Veje igen.

Foruden alt dette kan endnu anføres, at en Menighedsforening vil altid have gode Betingelser for ogsaa at løse en Menighedsplejes Opgave og det netop paa en saadan Maade, at den ikke saa let taber sig i Gerningsvæsen eller fortones i blotte humane Bestræbelser. Den maa efter sin Natur være kraftigere kristelig centraliseret end Menighedsplejen, og det har stor Betydning, som ofte er paapeget. Ved Bethesdamødet 1889 ankede saaledes Vilh. Beck stærkt over, at der klæbde en Uklarhed ved Arbejdet for Menighedsplejer. Han vidste ikke, om der tilsigtedes et virkeligt Menighedsarbejde, eller det hele skulde drives som en Sognesag. Han ytrede bl. a.: „Mærkeligt er det ogsaa, at Sognepræster, der ikke har mere Menighed end bag paa min Haand, ere glubske efter Menighedspleje“.

V. *Menighedsforeningens Indretning.*

Det er altsaa en stor Opgave, der foreligger for en Menighedsforening: at samle Lægfolks og Præstens aandelige og hjertelige Kraft til et frugtbart Samarbejde til at fremme Guds Riges Sag indenfor Sognet og støtte og tage Del i den danske Menigheds store Fællesarbejde.

Men hvorledes skal nu en saadan Menighedsforening indrettes for paa bedst mulige Maade at

kunne løse sin Opgave? Hvad kræves for at være Medlem? Af hvem bestaar Bestyrelsen? Hvorledes skal Foreningens Virksomhed ordnes? Skal den have Generalforsamling eller kun Møder af ren aandelig Karakter? Der er her en Række Spørgsmaal, som trænge til Besvarelse, naar ikke det hele for en Bortragter skal blive staaende i taagede Omrids.

Efter Sagens Natur kan en Menighedsforening kun omfatte helt frivillige Folk. Der er ingen Lov her i Danmark, hvorefter Folk kan tvinges til at melde sig ind i en saadan Forening, og det er jo kun godt. „Trælle har Herren ej hyret, men kun frivillige Folk“. Men selv de frivillige Folk i et Sogn vil dog i meget forskellig Grad føle sig knyttet til en Menighedsforening og dens Arbejde. Der vil være mange, der nok staa saa venligt dertil, at de vil yde deres Pengebidrag og maaske af og til overvære et Møde, og saadanne, mener i hvert Fald jeg, maa paa ingen Maade stødes tilbage. Her gælder Herrens Ord: Hvo som ikke er imod os, er for os (Luc. 9,50). Men er der i et Sogn et Menighedsliv, selv om det ikke er blomstrende, vil der ogsaa nok være enkelte, der gerne om de kunde, ville være med i et kristeligt Fællesliv og Fællesarbejde, som det naturligt vil vokse frem, naar der dog i Sognet er troende Mennesker og levende Gudstjenester. Og det maa da heller ikke nogen ville formene saadanne, at de fuldt ud, efter den Naade, Gud vil give, vil tage Part i Menighedsforeningens Arbejde og lægge, lad os ikke sige Skuldre, men lægge Hjerte til at bære det frem, bygge paa det nye Jerusalem under Sang og Suk og Bøn i Guds Vingers Skygge. Saaledes vil Medlemmerne naturligt fordele sig i 2 Grupper 1) de bidragydende Medlemmer, som mere udvortes slutte sig til og støtte Menighedsforeningen, og, 2) de egentlige Medlemmer, som afgjort slutte sig til den og mere inderligt føle sig knyttede til den, og hvoraf flere vil være i Stand til at paatage

sig et eller andet Arbejde i kristelig Retning, Børnegudstjeneste, Ordførerplads i de unges Kreds, Opkrævning af Bidrag o. s. v. I det virkelige Liv vil dette Skel ofte være lidet sigende. Et af de bidragydende Medlemmer kan være et Bønnens Menneske, men dog af tilfældige Grunde ikke melde sig som egentligt Medlem, og omvendt kan et af de egentlige Medlemmer ligge paa den lade Side. Alligevel bør der være Plads for begge Maader at slutte sig til en Menighedsforening; thi saaledes former nu Livet sig i en Sognemenighed, at der er Trang til begge Dele. Dette stemmer ganske vist ikke med den gamle statskirkelige, døde Tanke, at alle, der bor i Sognet, hører med til Menigheden, at Menighed og Sogn saa at sige er det samme. Men det stemmer ganske med Livets Orden, at der er Plads for de forskellige Sammenslutninger. Derfor maa heller ikke den ene Art af Medlemmer se skævt til den anden, men glæde sig ved den anden; de har hinanden gensidig behov. En Menighedsforening uden egentlige eller virkelige Medlemmer — eller hvad man vil kalde det — vil være uden bevidst Kærne, men en Menighedsforening uden mange bidragydende Medlemmer vil vanskelig vinde Anerkendelse i Sognet, den „Yndest hos alt Folket“ (Apg. 2,47), som ogsaa er et stort Gode.

Vor hele folkekirkelige Ordning har det Fortrin for alle frikirkelige Ordninger og for alle mere eller mindre sekteriske Samfund, at Folkekirken har de bedst mulige Betingelser for at naa ud til alle. Gør den end ikke alle til levende Kristne, den naar dog at faa alle ind under en vis kristelig Paavirkning, der i Guds Time kan blive til mere. Der er en folkeopdragende Magt i den folkekirkelige Ordning, som er af stor Betydning først og fremmest for Folket selv, men saa ogsaa for Menigheden, der i Vekselvirkning med et kristelig forædlet Folkeliv har ganske anderledes Udsigt til at naa frem imod Kristi Fyldes voksne Alder (Ef. 4,13), end hvor Menigheden skal

gro i og rekruteres af et ogsaa i menneskelig Henseende dybt sunket Folkesamfund. Men hvor man har sin Styrke, siger jo Ordsproget, har man ogsaa sin Svaghed. Det bredkirkelige, der hører til Folketkirkens Liv, kan let blive det flade. En Kristendom, der vender sig til alle og vil paavirke alle, kan let blive en Allemandskristendom. Dette flade, døde Væsen har Sognemenighederne stadig at kæmpe med. Men et af Midlerne til at overvinde det er at sørge for, at Aandens frivillige kan samles til fælles Bøn, fælles Opbyggelse, fælles Arbejde. Ingen bør forarges derover. Det er jo efter Nadverordets Lydelse kun „Disciplene“, der har aandelig Ret og Adgang til Nadverbordet i Højkoret, mens de andre bør henvises til Tilhørerpladsen (og de desværre forsvundne Bedeskamler) i Skibet. Denne af Herren selv ordnede Adskillelse maa gentage sig overalt, hvor Menighedslivet udfolder sig efter Herrens Tankegang. Der maa sørges for, at alle de, der ønsker det, uden alt for store Vanskeligheder kan blive egentlige Medlemmer. I en velkendt Menighedsforening, Jakobskirken paa Østerbro ved København, er Sagen kommen saaledes i Gang, at de, der for Præsten har bekendt sig som troende, kan optages. Det var vel naturliggere, at det var for Menighedsforeningens Bestyrelse, at Begæringen skulde fremføres, og at Sagen var i Orden, naar denne Intet havde at indvende, eller maaske endog selv opfordrede vedkommende til at indtræde i de egentlige Medlemmers Tal. Noget lignende finder jo ogsaa Sted ved Optagelse i Valgmenigheder. Man har rigtignok sagt, at det kun er den grundtvigske og indre Missions Retning, der gør Forskel paa Menighed og Sognet*). Dette kan dog næppe passe. Ogsaa den 3die Retnings Mænd vil sikkert gøre Forskel paa levende Kristne og Navnekristne, selv om Skellet sættes noget anderledes, saa

*) Vilhelm Beck i Annexet for 1900, Nr. 10, Side 150.

man navnlig er bange for at udelukke „de smaa“, som Vorherre da og altid har holdt Haanden over. Altsaa baade bidragydende og virkelig arbejdende Medlemmer maa der være. Det passer til de virkelige Forhold i en Sognemenighed, og det stemmer med Herrens egen Ordning af Menighedens gudstjenstlige Liv.

Naar Spørgsmaalet er om, hvem der kan være Medlem af en Menighedsforening, maa ogsaa Tanken henvendes paa Sognebaandsløser, Valgmenighedsfolk og udensogns boende. Efter en stiv statskirkelig Tankegang maatte det vel staa som en Urimelighed, at Sognebaandsløser i Sognet skulde kunne være Medlemmer af Menighedsforeningen. De har jo selv ved at løse Sognebaand hævet Forbindelsen og stillet sig udenfor, og at optage udensogns boende kunde maaske betragtes som baade ukærligt mod Naboemenigheden og som skikket til at frembringe Forvirring i Folkekirken. Hertil maa dog bemærkes, at der da for det første ingen Mening kan være i at formene nogen at være bidragydende Medlem. Bidrag af Sognebaandsløser eller udensognsboende vil jo da heller ikke kunne spille nogen stor Rolle. Men dernæst maa det erindres, at en Sognebaandsløser efter Loven jo slet ikke har løst Sognebaand fra Menigheden, men fra Præsten, og dette er ikke saa ganske det samme. Sandt nok, det kan let blive saa, at en Sognebaandsløser ogsaa taber al Interesse for Sognemenighedens Liv, og det er ikke ualmindeligt, at det sker. Jeg har saaledes hørt, at der under Præstledighed i et Sogn er bleven sagt af Valgmenighedsfolk, at det kunde være dem ganske ligegyldigt, hvem der blev Sognepræst. Men det maa dog betones, at hvad Adskillelse end Livet fører med sig, saa har Sognebaandsløseren dog stadig en vis lovlig Ret til sin Plads i Sognemenigheden. Officielt løser man jo ikke „Menighedsbaand“, men kun „Sognebaand“, bevarer altsaa en vis Menighedsret. Det er ikke

uden Eksempel, at Valgmenighedsfolk med en vis Ømhed og Finfølelse vaager over denne Ret og dette Gode og gerne vil, at det skal være dem saa ubeskaaret som mulig. De indmelder sig nemlig i Valgmenigheden, saa de fuldt ud deler dens Liv og bærer dens Byrder, ogsaa økonomisk. Men i Stedet for at løse Sognebaand, henstiller de til Sognepræsten, om han ikke privat vil indrømme dem al af en Sognebaandsløsning flydende Ret, idet de nødigt i større Grad end nødvendigt vil skille sig fra Sognemenigheden og det Liv, der dér leves, og det kristelige og kirkelige Arbejde, som udføres dér. En Sognepræst er naturligvis i slige Tilfælde i sin fulde formelle Ret til at forlange Sognebaandsløsning, men i Almindelighed vil han næppe gøre det; thi hvad Interesse skulde han have af at besværliggøre det kristelige Fællesskab, der trods Sognebaandsløsningen dog bestaar mellem Sognebaandsløserne og ham og hans Menighed?

Der kan maaske være dem, der vil indvende, at det er uheldigt, naar man reelt er Medlem af Valgmenigheden men formelt af Sognemenigheden, der maa være et bestemt: enten — eller; men dertil maa svares, at naar begge Dele er noget godt, saa er det ikke nogen Umulighed, saa kan man meget vel sige ikke: enten — eller, men: baade — og. Det maa ikke glemmes, at i vor Tid faar man jo ofte Fællesskab med mange Menigheder, uden at det forstyrrer ens Forhold til ens Sognemenighed. Hvor der f. Eks. i en Kirke holdes et kirkeligt Møde med Gudstjeneste og Altergang, udgør virkelig den der forsamlede frie Kredse en Menighed og kan med fuld Ret takke Gud, „at han ogsaa her hos os (i dette Tilfælde i dette Kirkehus) forsamler sin kristne Kirke“. Den beder saadan med fuld Ret, og det gør intet til Sagen, at den saaledes opstaaede Menighed eller „Kirke“ faa Minutter efter er opløst, og dens Medlemmer vendte tilbage til deres forskellige Kredse.

Er det aandelige Liv saa bevægeligt, at blot „tre udgøre en Menighed“, naar de er samlede i Herrens Navn (Matth. 18,20), kan der da aandeligt ikke siges det mindste imod, at der er dem, der baade vil have Del i en rent frivillig Menighedskreds' Liv og dog tillige freder om de gamle kære Baand, der knytter Hjertet til den Kirke, „hvor Fædrene ydmygt har bøjet Knæ“, og hvor alt taler til Hjertet og siger: „Gør I som de“. Og er her virkelig noget aandelig berettiget, saa vil det formelle nok trække sig til Rette af sig selv mellem gode Mennesker, der saa kan lade Loven — i dette Tilfælde Sognebaandsløsningsloven — være for de genstridige og ufromme (1ste Tim. 1,9).

Der vil altsaa principielt, o: naar man følger de rette Grundsætninger, ikke kunne være noget til Hinder for, at Sognebaandsløserne kan være ikke blot bidragydende, men arbejdende og egentlige Medlemmer af Sognets Menighedsforening, ja endog Bestyrelsesmedlemmer, hvis de da har lagt saa meget Hjertelag og Interesse for Dagen for Sognemenighedens Liv, at man kunde falde paa at vælge dem dertil. Hvor der er Ydmyghed og Kærlighed i Hjertene paa begge Sider, vil der i et saadant Forhold ingen virkelige Vanskeligheder være. De, der skal være et i Himlen, kan og nok enes paa Jorden. Men hvor Egenkærlighed er til Huse med dens store Døtrekuld, Hovmod, Selvgodhed, Fordringsfuldhed, vil sligt naturligvis være en Umulighed, og saa er det jo godt, at hver kan gaa sine egne Veje.

At ogsaa Kvinder maa kunne være Medlemmer af en saadan Forening og endog af dens Bestyrelse er selvfølgeligt. I Kristus, siger Pavlus (Gal. 3,28), er ikke Mand og Kvinde, men alle er en i Kristus Jesus. Der kan være god Grund til at optage et Ægtepar i Bestyrelsen, naar de begge høre Herren til. Det er godt, at de kan være fælles ogsaa om dette. I saa Fald bør de dog formentlig kun raade

over én Stemme; ellers vil de i en faatallig Bestyrelse, og en saadan arbejder i Reglen kraftigst, let faa for stor Overvægt.

Hvem skal i det hele have Sæde i Bestyrelsen? Det siger sig selv, at i Bestyrelsen maa overvejende de arbejdende Medlemmer have Sæde. Man har ingen ret Forstand paa en Sag, før man har arbejdet i den. Respekt for de Overvejelser og de Tanker, man gør sig paa fri Haand! Det er dog først i Arbejdet, at man vinder den praktiske Indsigt og Erfaring. Dog vil vel ogsaa andre af de egentlige Medlemmer kunne optages og fylde en god Plads. En gammel „Johannes“ kunde maaske nok gøre godt, eller en trofast gammel Anna (Lukas 2,36). Siger Ordsproget end: „de unge til Daad“, glemmer det dog ikke: „de gamle til Raad“.

Men Præsten, hvad skal der gøres med ham, hvorledes bliver hans Stilling? Der er jo Præster, der er meget tilbageholdende og tilknappe i deres Optræden og Forhold til Menighederne og hvad der rører sig i disse, Præster, der føler sig bedst ved at holde sig tilbage — ikke fra de enkelte, der trænger til Hjælp — det kan ingen troende Præst gøre — men fra friere Forsamlinger i Menigheden. En saadan Præst vil vel i Reglen ikke ønske at slutte sig til Menighedsforeningen. Han vil hellere staa alene med sit Ansvar for Gud. Og der kan maaske findes Præster og andre, der mener, at det almindelige Præstedømme bedst udfolder sin Kraft i en Menighedsforening, netop naar Præsten ikke er med. Han kunde maaske ved sin Overlegenhed i Lærdom, stundom ogsaa ved personlig, kristelig Udvikling, mod sin Vilje virke lammende paa det hele. Lige Børn lege bedst. Lægfolk lege lifligst for Herren, naar de er for sig alene. Der er noget bestikkende i denne Tanke, der synes baaret af Hensynsfuldhed ligeoverfor de smaa. Men der er dog noget skrøbeligt, ja lidt egenkærligt derved. Det højeste og

bedste er ikke, at man afsondrer sig og er sig selv nok; men det højeste og bedste maa være, at Lægfolket og Præsten mødes i indbyrdes Kærlighed og omgaas i Ydmyghed til gensidig Hjælp og Opbyggelse. Der fortælles fra den indre Missions Forenings allerførste Tid, at de kristelige Lægfolk var saa bange for præstelig Herskesyge, at da den gamle Pastor Rønne ønskede at være med i Arbejdet, sagde man til ham: Du maa nok være med, men „ikke som Præst, kun som kristelig Broder“. Og Vilhelm Beck, som meddeler dette Træk, siger (Annexet, 1900, Nr. 10): „Jeg mindes, at jeg som Student paa en Tid, da jeg selv slet intet havde med Kristendom at gøre, læste dette i en Avis og tænkte: „Hvilken Nathue af en Præst at tage mod sligt!“ Senere, da jeg fik lidt Forstand paa Kristendom og lærte Pastor Rønne at kende, forstod jeg at vurdere denne Ydmyghed hos denne elskelige gamle Præst og fatte Herrens Veje ved at give ham Ydmyghed nok til at gaa ind i den indre Mission paa dette Vilkaar“. Men lad os haabe, at enhver Præst vil have den samme Ydmyghed, ja just vil ønske i Menighedsforeningen at staa ikke som paa Prædikestolen hævet over de andre, men som i Husene paa lige Fod med de andre, ihukommende Herrens Ord: „den, der vil være den ypperste iblandt Eder, skal være alles Tjener“. Men hvor lidt en Præst end pukker paa sin Præstestilling, jeg tænker, at det alligevel nok vil gaa op for de kære troende Søkende, at han som Præst er og bliver „en Ældste“ i Menigheden. Hverken han selv eller andre kan gøre ham „yngre“ end han er. Den Naadegave, han har som Præst, tager han med sig alle Vegne, selv om han ikke paaberaaber sig sin Præstestilling, men som Luther i Worms kun taler ud fra et Lægmandsstandpunkt.

Altsaa hvis en Præst ikke melder sig ind i Menighedsforeningen, eller kun vil være bidragydende Medlem, udelukker han jo sig selv fra virksom Deltagelse. Men hvis han ønsker at være med fuldt ud

som egentligt og arbejdende Medlem, altsaa fuldt ud at dele Glæder, Sorger, Møje og Arbejde og Haab og Skuffelser med dem, der i Menighedsforeningen er samlede i Herrens Navn, kan der ikke være nogen Mening i at udelukke ham. Han er jo ikke blot beklædt med det særlige Præstedømme, men har jo stadig ogsaa det almindelige. Han ikke blot træder frem for Gud og Mennesker som Præst, men ogsaa som Lægmand. Det var kun i Statskirkens Tid, at det blev forlangt, at Præsten altid skulde gaa i sine „rette Præsteklæder“. Nu er man glad ved at mærke Lægmandshjertet. Hvor godt gør det ikke at mærke, at Præsten er et ægte Menneske, uden forløren Salvelse eller andet opskruet Væsen.

Naar altsaa, som det jo i de fleste Tilfælde vil være naturligt, Præsten ønsker at være Medlem, hvorledes maa saa hans Stilling i en Menighedsforening ordnes? Naar han ikke udtrykkelig ønsker at være udenfor Bestyrelsen, vil det vist være praktisk, at han er født Medlem af den; thi da han jo har hele Ledelsen af Gudstjenesten i sin Haand, og Menighedsforeningen bør arbejde i saa nær Forbindelse med det gudstjenstlige Liv som mulig, vil det være ikke blot det kærligste, men det mest praktiske at have nær Forbindelse med ham. Selv om Præsten skulde være en vantro eller dog en lidet aandelig Mand, er det dog meget uheldigere, naar han lever sit Liv helt for sig, end naar troende Kristne kan drage ham ind i deres Kreds. I udvortes Adskillelse er der ingen Velsignelse, hvorimod man har set Eksempler paa, at endog en død Præst er bleven vakt ved at komme i kristelige Lægfolks Kreds.

Der er altsaa intet at risikere ved at lade Præsten, naar han melder sig ind i Menighedsforeningen, være født Medlem af Bestyrelsen. Men en anden Sag er det, om han bør være Formand. Kan der findes en Lægmand, som er denne Stilling voksen, vil det vist i de fleste Tilfælde være det bedste.

Præsten bør næppe vælges dertil, med mindre en anden ikke kan findes, og endda bør Præsten ikke vælges, med mindre han har særlige Gaver til at fylde Pladsen. Det er ikke enhver givet at have Evne til at opelske spæde Planter, og en organiseret Menighedsvirksomhed hører de fleste Steder til de meget spæde Planter. Præsten kan selv mod sin Vilje let komme til at skygge over dem. Det kan være godt til en Begyndelse, naar Planterne er nyplantede, men i Længden kræves der Sol og frisk Luft, til at de kan udbrede sig. Derfor, ønsker Præsten at være med, saa bør han være født Medlem af Bestyrelsen, men kun undtagelsesvis Formand (og maaske saa helst med en Lægmand som Næstformand ved sin Side).

I vore Dage lægges Præsten og hans Gerning paa mange Maader for Had. Hans Optræden vil let kunne mistænkeliggøres som fremgaaet af Herskesyge eller andre daarlige Bevæggrunde. Ogsaa af den Grund er det godt, at de kristne Lægfolk lige overfor Verden indtager den mest fremtrædende Plads, og Præsten gør ofte bedst i at gøre en mere tilbagetrukken, stille tjenende Gerning.

Men hermed skal dog Præsten paa ingen Maade være sat ud af Spillet; thi er Formanden en Lægmand, maa han og de øvrige Arbejdere for Sagen selvfølgelig forstaa at gøre alt deres til, at Menighedsforeningen kan faa saa fuld Nytte som mulig af de Gaver og Kræfter, som Præsten besidder som Ordfører og Lærer i Menigheden. Det er ikke faa Præster, der aandelig talt fryser, der har det koldt i deres Sogne, fordi de mærke saa lidt til Forstaaelse, og fordi Menighederne synes i saa saare ringe Grad at have Brug for en Præsts Arbejde uden for den strængt nødvendige kirkelige Betjening.

Der er Fare til begge Sider. Det almindelige Præstedømme kan faa for lidt at sige. Det kan og faa for meget. Om jeg maa udtrykke min Mening

paa dette Punkt lidt krast, saa er der for en Menighedsforening ikke saa lidt Fare for det pebermøagtige, og det paa mere end en Maade. Vi ved, at skal en Menighed trives, maa den eje det himmelske Brudesind mod den store Brudgom, Vorherre Jesus Kristus, ja have Brudgommen hos sig (Mark. 2,19). Uden ham kan den slet intet gøre. Og her skal en trofast Præst staa som „Brudgommens Ven“ (Joh. 3,29), som en Brudfører i det smaa, udrustet og salvet af Gud Helligaand som den store „Brudfører allerbedst“. Men undertiden kommer der noget pebermøagtigt ind i Menighedens Holdning. Den bøjer sig ikke inderligt nok hen mod Brudgommen, Vorherre Jesus selv. Det er, som om den ikke havde det dybe kvindelige i sit Hjerte. Den nøjes med at være et Ekko af Præsten. Brudføreren spiller her for stor en Rolle, og Brudgommen selv betyder for lidt. Men der kan ogsaa blive noget pebermøagtigt ved dens Holdning paa anden Maade. Den vil ikke en Gang have noget med Brudføreren at gøre og indbilder sig alligevel at have Brudgommen hos sig, medens den i Virkeligheden paa pebermøagtig Maade er sig selv nok og hjemfalder til alle Haande taabelige forfængelige Indbildninger, jfr. 1ste Cor. 4,8, :mættede, rige Konger os foruden. Det er galt med begge Dele, men dog værst med det første; thi en Menighedsforening, der kun er Ekko af Præsten, er nødvendigvis gold og ufrugtbar.

Dette om Præstens og Lægfolks Forhold i Menighedsforeningen er et vanskeligt Punkt. Derfor har jeg omtalt det saa udførligt. Men nu faar det være nok. Der er flere Ting at overveje. Der vil i en saadan Forening jo ogsaa være andet at ordne. De fleste Foreninger har jo deres Generalforsamling. Menighedsforeningen bør vel have det samme. Navnet kunde dog blive kønnere, naar det kaldtes Aarsmøde. Her maatte bl. a. Bestyrelsen vælges, og Regnskabet fremlægges. Naar Bestyrelsen første Gang

valgtes af dem, der i sin Tid havde indbudt til Dan-
nelse af en saadan Forening og siden udfyldte sig
selv, var der Udsigt til, at en god kristelig Over-
levering kunde bevares, hvad der jo har stor Betyd-
ning. Men der maatte ogsaa sørges for en vis
aandelig Bevægelse, for at der kunde komme nyt
Blod ind i Bestyrelsen. Gaar f. Eks. en kristelig
Vækkelse hen over et Sogn, er det godt, at Mænd,
der staa Vækkelsen nær, kommer ind i Bestyrelsen af
Menighedsforeningen. Dette vilde paa passende Maade
kunne ske, naar aarlig et Medlem afgik ved Lodtræk-
ning, og naar yderligere ethvert Bestyrelsesvalg skulde
forelægges alle Menighedsforeningens Medlemmer, saa-
ledes at disse frit kunde nægte deres Stadfæstelse og for-
lange en ny Indstilling, og hvis denne heller ikke anstod
dem, en ny, saa at de altsaa baade 1ste og 2den
Gang, men ikke mere — ikke 3dje Gang —
kunde nægte deres Stadfæstelse. Naar Bestyrelsen
forud har bestemt, hvem den vil indstille 2den og
3dje Gang, vil Valget kunne foregaa uden besværlig
Vidtløftighed, og der vil dog praktisk taget ikke
kunne paatvinges Menigheden et Medlem af Bestyrel-
sen mod dens Ønske. Ethvert Medlem af Bestyrelsen
maa have nogen Stemning for sig for at blive ende-
lig valgt.

Det har ogsaa af andre Grunde praktisk Betyd-
ning, at Aarsmødet (Generalforsamlingen) holdes som
et almindeligt Menighedsmøde, hvortil alle Menig-
hedens (ikke blot Menighedsforeningens) Medlemmer
har Adgang. Det er godt, at Regnskabet kan frem-
lægges i en større Kreds, og det er godt, at der er
fri Adgang for enhver, hvem Menighedslivets Fremme
ligger paa Hjerte, til at komme frem med sin Mening.
Menighedsforeningen maa paa enhver Maade i Gernin-
gen vise, at den ikke søger sit eget, men har sin
aandelige Stilling i Menighedens Midte. Af disse
Grunde vil ogsaa de fleste opbyggelige og oplysende
Møder være offentlige, mens det dog er naturligt, at

der stundom holdes Møder alene for de arbejdende eller virkelige Medlemmer.

Foreningens Bestyrelse maa naturligvis paa bedste Maade arbejde for Foreningens Formaal, nemlig Guds Riges Fremgang i og udenfor Sognet — hvorom mere siden. Men dertil vil ogsaa høre at indsamle og fordele de indkomne Pengemidler. Til en kraftig Virksomhed hører ogsaa en god Pengekasse. En vel-forsynet Menighedskasse hører nøjere med til Menighedens Liv, end Folk i Reglen tænke paa. Man maa ikke mene, at Guds Rige er noget saa aandeligt, at det intet har med Penge at gøre. Jesu Kristi Rige er ganske vist ikke af denne Verden, men det er dog i denne Verden; og til at virke i denne Verden kræves der ofte Pengemidler. Penge er en stræng Herre; det faar alle Mammonstrælle at føle; men de er en god Tjener. Det har Menigheden alle Dage forstaaet. Jeg behøver vel ikke at minde om Forholdet under den gamle Pagt, hvor Tiende til Herren, og Tempelblokken til frivillige Gaver, jo spillede en saa stor Rolle. Enhver ved, hvorledes Jesus ogsaa „gav Agt paa“ denne Side af Jødefolkets Liv (Mark. 12,41), og fremhævede Enken, der gav, som i Blinde, det sidste, hun ejede, for ikke at staa tilbage, hvor det gjaldt at række Gaver til helligt Brug, og vi ved, han regnede det ikke for „Spilde“, da den fromme Maria, Lazarus' Søster, forherligede den sidste Afskedstid ved at udgyde den kostelige Salve til 300 Denarer over hans Hoved (Joh. 12,1 ff). Til ham og hans Ære er det bedste ikke for godt. Men hvad maaske ikke alle ved, er, at endog Jesus og hans fattige Disciple havde deres Menighedskasse til de endnu fattigeres Bedste. Det var jo „Pungen“, hvoraf Judas stjal (Joh. 12,6). Og Paulus har udpeget netop Søndagen til Opsamling af de hellige Gaver. Han skriver i 1ste Cor. 16,2: Paa hver første Dag i Ugen skal enhver af Eder hjemme hos sig selv lægge i Gem, hvad han maatte faa Lykke til, for at der ikke først

skal ske Indsamlinger, naar jeg kommer. I vore Dage genfinder man vel denne hellige Overlevering fra Apostlenes Dage i skønnest Skikkelse i den engelske Kirke. Rejsende fortæller om, hvor opbyggeligt det er, naar Søndagsprædiken er til Ende, at se alle, gamle og unge, bringe deres frivillige Gaver. Det er en ligefrem fast Del af Gudstjenesten.*) Af dette har vi jo i Danmark kun Brudstykker. Man kan i enkelte Kirker ved Siden af Fattigbøssen, som jo ikke mere tilhører Menigheden, finde en fri Bøsse til Menighedsformaal, men det er i Grunden ikke stemmende med Lands Lov og Ret, hvor godt det end stemmer med Livets og Kærlighedens Love. Der sker jo desuden baade efter Bestemmelse af de kirkelige Myndigheder og ved frivillig Sæd og Skik adskillige Indsamlinger i vore Kirker, saaledes Nytaarsdag til Bibelselskabet, Helligtrekongers Dag til Hedingemissionens Fremme, almindelig Bededag til den københavnske Kirkesag, 13de Søndag efter Helligtrefoldighed til Diakonissestiftelsen. Men det var dog skønnere, om Menigheden ved hver en Gudstjeneste, ved hvert et festligt Møde med sin himmelske Herre, ogsaa gav ham lidt igen af al den Fylde af timelige og aandelige Gaver, den modtager af ham. Sangerens Ord: „For Guds Velsignelse opstig Taksigelse til Himmerig, Velsignelsen da strømmer ned i Skybrud til Guds Menighed“ har og her sin Anvendelse. Penge kan og, som Peter siger, være „aandelige Ofre velbehagelige for Gud ved Jesus Kristus“, naar de bringes ej af Fortrædelighed og Tvang, men af Kærlighed og Taknemmelighed.

Hvis man nu gav en Menighedsforening, hvis Vedtægter og Virksomhed anerkendtes af Kirkestyrelsen, Ret til at ophænge en Bøsse i Kirken, vilde der jo ikke øves Vold, hverken mod Menigheden eller en eneste, der deltog i Gudstjenesten. Men derimod

*) jfr. N. Dalhoff: Gak Du hen og gør ligesaa. Milo 1900.

vilde Menigheden ved sine Gaver kunne godkende Menighedsforeningen som Kød af sit Kød og Ben af sine Ben, hvad der er af stor Betydning; thi en ret Menighedsforening vil aldrig ønske at være noget for sig selv, men kun i og med Menigheden, og den kan intet højere Ønske have, end at være Menighedslivets Tjener. Den vilde derfor ved Menighedens Gaver paa de hellige Dage faa en skøn Bekræftelse paa, at den paaskønnedes fra Menighedens Side. Menighedsforeningen maa derfor i høj Grad ønske Ret til at have en Bøsse i Kirken. Den vil derved inderligere blive knyttet til Menighedslivet og blive i Stand til at gavne og tjene dette. Og blev der en Gang dannet Menighedsforeninger i mange Sogne, saa det kendtes, at de var et betydningsfuldt Led i Menighedslivet i vore Dage, var det vist heller ikke utænkeligt, at Lovgivningsmagten kunde være tilbøjelig til at gøre gammel Uret god igen, enten ved at gengive Menigheden Raadighed over Kirkeblokken, som har tilhørt den fra Arilds Tid indtil 1856, eller dog i det mindste give Menighedsforeningen Ret til at have sin egen Bøsse ved Siden af Fattigbøssen, som nu en Gang andre har faaet Raadighed over. Dette hører jo Fremtiden til. Men hvad der ligger for nu, er, at enhver Menighedsforening, der er sig sin Opgave bevidst, ogsaa ved sine egne Møder bør have en Bøsse til Indsamling af Gaver. Det er godt, at der ved særlige Lejligheder sker særlige Indsamlinger i Kirken; men Sagen er saa nøje forbunden med Menighedslivet, at der ogsaa tiltrænges en stadig rindende Kilde af Kærlighedens Gaver.

En Form for Indsamling af Bidrag, der i vor Tid har vist sig praktisk næsten alle Vegne, er Indtegning af faste bidragydende Medlemmer. En Menighedsforening bør ikke forsømme dette Middel til at knytte Sognets Beboere til sig og lægge dem sin Opgave paa Hjerte. Det er ellers almindeligt, at man til at opkræve slige Aarsbidrag bruger lejede Folk; men i

en Menighedsforening bør Listen til Tegning af bidragydende Medlemmer bæres om ikke af betalte Bude, men af de bedste Mænd og Kvinder, der kan findes, og de bør benytte Lejligheden til at erfare, hvordan Hjærterne slaar for eller imod Sagen, og efter den Naade Gud giver, lægge et godt Ord ind for den. Her er en lille Gren af en Sognemission, som ikke maa foragtes eller forsømmes. Disse Aarsbidrag kan ydes i Portioner à Kr. 0.50, Kr. 1,00, Kr. 1,50 o. s. v. efter hvers Lyst og økonomiske Evne.

Imidlertid vil det være urimeligt at mene, at saadanne, der staar i et fjernt Forhold til Guds Rige og Troens egne, skulde være lige nær til at yde Bidrag. Kun disse sidste vil have fuld Glæde af at give (2det Kor. 9,7), og af dem bør man derfor ogsaa vente meget mere end af hine. Det vil ikke være heldigt, om dette træder altfor stærkt udvortes frem. „Vogter Eder, at I ikke gøre Eders Almisser for Menneskers Øjne“, siger Vor Herre Jesus (Matth. 6,1). Derfor var det heldigt, om der ved Siden af det sædvanlige Aarsbidrag kunde i de troendes Hjem findes en lille Bøsse til Menighedsformaal, f. Eks. med Henvisning til ovennævnte Ord af Paulus (1ste Kor. 16,1). Det turde maaske vise sig, at disse Bøsser vil indbringe de rigeligste Gaver.

Ad disse forskellige Veje, Indsamling i Kirken, faste Aarsbidrag, smaa Bøsser i Husene, vil der nok indgaa Pengemidler i langt rigere Maal end ellers almindeligt, og det vil saa blive den af Aarsmødet valgte Bestyrelses Sag — naturligvis under Ansvar for Aarsmødet — at anvende og fordele disse Gaver.

Der er her navnlig 2 Ting, der maa komme i Betragtning. Hvis Menighedsforeningen, som det sikkert især i Begyndelsen vil være heldigt, samler sig om sin aandelige Opgave, vil Arbejdet for Guds Rige indenfor Sognet ikke medføre større Udgifter; men det meste af Pengemidlerne vil kunne fordeles til den danske Menigheds Fællesarbejder, som Hedninge-

mission, Indre Mission o. s. v. Anderledes naar Menighedsforeningen ogsaa har optaget den Opgave at virke som Menighedspleje maaske med en Ansættelse af en Diakonisse, Sygeplejerske eller Diakon, Oprettelse af et Asyl eller lignende. Det vil da være nødvendigt, at en langt større Del af Indtægterne anvendes til Fremme af det stedlige Arbejde. Det kan dog nok være, at slige specielle Virksomheder ofte vil være bedst tjente med at have deres egen Bestyrelse og eget Pengevæsen og ikke direkte høre ind under Menighedsforeningen. Men hvordan saa dette ordnes, vil det være heldigt, om der i Menighedsforeningens Love fastsættes en vis Grundregel for Fordelingen af Pengemidlerne. Naar f. Eks. ikke Menighedsplejen medførte Udgifter, kunde det fastsættes, at mindst $\frac{2}{3}$ af de indkomne Pengemidler skulde anvendes til Fremme af den danske Menigheds Fællesarbejder som Hedningemission, Indre Mission, Stefansarbejde o. s. v., medens indtil $\frac{1}{3}$ kunde anvendes til Fremme af Arbejdet indensogns. Hvor derimod et Arbejde for Menighedsplejen indensogns medførte betydelige Udgifter, kunde det omvendte fastsættes, altsaa mindst $\frac{1}{3}$ til Fællesformaalene og $\frac{2}{3}$ til det stedlige Arbejde.

For nu at sammenfatte, hvad i det foregaaende er forklaret, vil vi anføre, hvorledes Vedtægter for en saadan Menighedsforening i Hovedtrækkene kunde se ud.

Vedtægter for en Menighedsforening.

§ 1. Foreningens Formaal er paa et folkekirkeligt Grundlag og i nær Tilslutning til det gudstjenstlige Liv at arbejde for Guds Riges Fremgang i Sognet og derhos at tage virksom Del i den danske, evangelisk-lutherske Menigheds store Fællesarbejder, f. Eks. Hedningemission, Indremission, Stafansarbejde m. m.

§ 2. Foreningen arbejder for dette Formaal ved at afholde oplysende og opbyggelige Menighedsmoder med Bibellæsning, Foredrag, Oplæsning og Samtale samt ved at tilse syge, fattige, gamle og svage og øve andre Kærlighedsgerninger. Ved Moderne anbringes altid en Bøsse til at modtage Gaver.

§ 3. Enhver, der hører til Folkekirken og som efter Evne vil bidrage til det i § 1 angivne Formaalets Fremme og vil yde et aarligt Bidrag i en eller flere Portioner à 50 Øre, kan optages som Medlem. Medlemmerne deles i de bidragydende Medlemmer, der vil yde deres Bidrag som en fri Kærlighedsgave til Formaalets Fremme, og de egentlige Medlemmer, der fuldt ud slutter sig til Foreningen og er villige til efter Evne at paatage sig personligt Arbejde i saa nær Forbindelse som mulig med Menighedens Præst ved Sygebesøg, Kærlighedsgørninger, Børnegudstjeneste, Møder for unge o. s. v., efter som der er Kræfter til. Ogsaa Sognebaandsløserne i Sognet og udensoogs boende kan optages som Medlemmer.

§ 4. Bestyrelsen bestaar af 3, højst 6, af de egentlige eller arbejdende Medlemmer, nemlig Præsten og 2—5 læge Medlemmer, f. Eks. en fra hver By eller Distrikt i Sognet. Bestyrelsen vælger selv sin Formand, hvis Stemme i Tilfælde af Stemmeliged gør Udslaget, og fordeleer iøvrigt Arbejdet mellem sine Medlemmer efter Overenskomst. Et Ægtepar regnes som et Medlem og raader over 1 Stemme.

§ 5. Bestyrelsens Opgave er at arbejde for Foreningens i § 2 angivne Formaal. Den fordeleer de indkomne Pengemidler til de forskellige i § 1 antydede Formaal; dog skal mindst $\frac{2}{3}$ deraf anvendes til de almindelige kristelige Fællesformaal (Hedningemission, Indremission, Stefansarbejde o. s. v.), $\frac{1}{3}$ kan anvendes til Arbejdet indensogns (eller efter Omstændighederne omvendt).

§ 6. Bestyrelsen vælges første Gang af Indbyderne; siden udfylder den sig selv, saaledes at der hvert Aar, de første Gange ved Lodtrækning, afgaar et Medlem. Dog skal Valget af et nyt Medlem stadfæstes ved almindelig Stemmeflerhed paa det i § 7 nævnte Menighedsmøde. Men Stadfæstelse kan kun nægtes 2 Gange i Anledning af det samme Udfyldningsvalg.

§ 7. Ved et Menighedsmøde i Oktober eller November Maaned med Adgang for alle Menighedens Medlemmer fremlægger Bestyrelsen et revideret Regnskab over de indkomne og anvendte Pengemidler, hvilket Regnskab siden ligger til almindeligt Eftersyn i 14 Dage. Ved det samme Møde afgives Aarsberetning, og en Virksomhedsplan for det begyndte Aar forhandles. Bestyrelsesvalg forelægges alle Foreningens bidragydende Medlemmer til Stadfæstelse. Revisorerne vælges.

§ 8. Møder af de egentlige eller arbejdende Medlemmer kan sammenkaldes af Præsten eller 2 andre arbejdende Medlemmer. Arbejdende eller egentlige Medlemmer optages til enhver Tid af Bestyrelsen ved almindelig Stemmeflerhed.

§ 9. Disse Love forelægges Stiftets Biskop til Godkendelse, ligesom de ikke kan forandres uden Biskoppens Samtykke.

Lad os tænke, at en Menighedsforening virker under Vedtægter som de ovenfor anførte. Hvorledes vil saa dens Virksomhed og Pengeanvendelser blive? Til Virksomheden vil som sædvanlig, hvor der rører sig et kristeligt Liv i et Sogn, høre Bibellæsning, Samtalemøder, Møder for Hedningemission o. s. v., men saaledes, at der i alt i højere Grad end hidtil vil blive lagt Vægt paa Lægfolks Medvirken, f. Eks. til at kalde ad fremmede Prædikanter og Ordførere. Hvad Pengefordelingen angaar, kan vi, maaske for Nemheds Skyld gaa ud fra et fast Tal, f. Eks. 200 Kr., som noget der nok er overkommeligt selv i ikke meget store Sogne. Der vil saa deraf kunne fordeles f. Eks. til det danske Missionselskab 50 Kr., hvorved Menighedsforeningen vil opnaa Kredsret. Der kunde yderligere gives f. Eks. til Santhalmisionen 30 Kr., til Løventhals Mission 20 Kr., til Kirkelig Forening for indre Mission 30 Kr., til Kirkeligt Samfund af 1898 15 Kr. og til Stefansforeningen 10 Kr., hvorfor opnaas Ret som Stefanskreds, ialt 155 Kr. Der vil saaledes endda være noget tilovers til aarligt eller ekstraordinært at understøtte andre kristelige Fællesformaal eller til Fremme af Arbejdet indensog, Bladuddeling eller lignende.

Hvis endelig Lovgivningsmagten i vort Land, som ovenfor nævnt, bestemte, at der kunde indrømmes Menighedsforeninger Ret til at have egne Bøsser i Kirken, naar deres Vedtægter og Virksomhed godkendtes af Kirkestyrelsen eller blot, som i Vedtægterne antydet, af Stiftets Biskop, vilde der komme en skøn Forbindelse i Stand mellem den rent frivillige kirkelige Virksomhed i de enkelte Sogne paa den ene Side, og paa den anden ikke blot det mere officielle kirkelige Liv, men selve Menighedslivet i det store. At Biskoppen faar et Ord med at sige, er ikke blot ønskeligt af Hensyn til hans kirkelige Embede, men ogsaa for Menighedens egen Skyld. Det kan tænkes, at en Menighedsforening kan behøve

Støtte hos Biskoppen, naar der skulde være en Præst, der vilde se skævt til dens Arbejde og dens Bestræbelser for at hidkalde andre Prædikanter og Ordførere. Alt i alt vil en saadan Forbindelse og Vekselvirkning upaatvivlelig være af Betydning. Menighedens samlede Kærlighedskraft vil saaledes ganske anderledes end hidtil kunne gøre sig gældende i Samfundet til Gavn for alle og Skade for ingen.

VI. *Hvorledes skal en Menighedsforening forberedes og siden i rette Tid oprettes?*

Vi har i det foregaaende ret udførligt skildret en Menighedsforenings Virksomhed og har vist, hvorledes Virksomheden meget vel kan give sig Udtryk i Lovsform, og meget vel kan indføre sig som Led, ja som bærende Magt i det kirkelige Liv i det hele. Hermed skal det dog ingenlunde være sagt, at den Opgave, der nu ligger for, er at faa oprettet saa mange som muligt af saadanne ved Love organiserede Menighedsforeninger. Det være langt fra. Og er der noget Punkt, hvor Brorsons Ord: „Skin uden Kraften er Kirkens værste Pest“ skal erindres, saa er det netop her. Lad os endelig ikke faa noget stablet op, som ingen Livskraft har. Det er godt for bedste Kristne at vide, hvad de stræber efter, nemlig at ogsaa den stedlige Menighed, de tilhører, kan fylde en god Plads mellem de mange smaa Menigheder indenfor den store danske Menighed, saa at denne atter kan fylde en skøn Plads indenfor den store hellige almindelige Menighed, og en Menighedsforening kan være et godt og brugbart Middel dertil. Men netop naar man har Maalet klart for Øje, maa man meget vogte sig for at sætte noget udvortes i Virksomhed i Utide. Uden Form kan Livet ganske vist ikke trives. Indhold uden Form er som en Vædske uden Kar, den løber ud i Sandet. Men Form uden Indhold er som de tomme Kar, eller, for at bruge Jesu Lignelse i Matth. 25,1 ff, som „de tomme Lam-

per“, der ikke du, naar man skal gaa Brudgommen i Møde. Det stemmer ogsaa med det aandelige og særlig med det kristelige Livs Natur, at de simpleste Former, naar de da ikke indsnævrer Livet; er at foretrække for de større og udvortes aneligere.

Hvad hører der da til, for at en levedygtig Menighedsforening kan danne sig? Derpaa vil jeg svare: Allererst maa der være levende og bekendende Kristne i Sognet og helst tillige i Præstestillingen. Uden dette kan en Menighedsforening slet ikke tænkes. Der kan maaske nok stables noget op, der ligner en Menighedsforening; men det er kun Skin alt sammen, det er ingen virksom Menighedsforening, men kun en Sogneforening med et tomt Menighedsnavn. Jeg kunde ogsaa udtrykke dette saaledes: Der maa allerførst være en skjult Menighedsforening, inden der kan blive en udvortes organiseret Menighedsforening, og en skjult Menighedsforening er i Virkeligheden til Stede, naar der i et Sogn er en aandelig og hjertelig Forbindelse mellem de troende Lægfolk og den troende Præst eller i det mindste mellem de troende Lægfolk indbyrdes. Det er værd at takke Gud for, at der er saadanne skjulte Menighedsforeninger mange Steder i vort Land.

Naar saa Trangen vaagner til et mere virksomt Samarbejde, vil der meget vel kunne findes Former for et saadant, uden at man gaar saa vidt at oprette en Forening, indtegne Medlemmer, vedtage Love og vælge Bestyrelse. Mange Steder har der været Lægfolk, der er komne sammen til indbyrdes Opbyggelse, og som tillige har haft en Bøsse til Indsamling af Gaver. Hvor dette finder Sted, er jo i al sin Simpeltid en Menighedsforening kommen til Verden. Ligesaa er der jo Kredforeninger under Hedningemissionen eller under Indre Mission. I saadanne Kredse er i alt Fald en Side af en Menighedsforenings Liv kommen frem, og naar de, der samles, i nogen Maade ikke blot tænker paa deres særlige

Sag, men kærligt tænker paa den Menighed, de tilhører, og det Sogn, hvori de bor, er her jo en virkelig Begyndelse til en Menighedsforening. Og det vil saa ofte føles som en Berigelse, naar den kristelige Kreds, der samles, udvider sig i Retning af Menighedsforening. Pastor Vilhelm Beck, som jo er godt kendt med Livet imellem Lægfolk, siger i Annexet 1898, Nr. 6, Side 88, at Kredsmøderne for Hedningemissionen „ofte ender i bar Kedsommelighed, idet man ikke har noget at tale om, men i mange Tilfælde maa nøjes med at oplæse noget af Ydre-Missions Blade, som maaske de enkelte Kredsmedlemmer allerede har læst hjemme“. Dette vil ikke saa let kunne siges, naar Hjerterne bliver udvidede til at omfatte ikke blot Hedningemissionens specielle Sag eller Indre Missions særlige Opgave og Livssyn, men alt hvad der hører til Fremme af Guds Rige baade i Menighedslivet og det personlige Enkeltmandsliv. En Missionskreds eller Stefanskreds er jo i Virkeligheden et Brudstykke af en Menighedsforening, og skal den trives, maa den af indre Drift gaa frem mod det Maal at blive en Menighedsforening. Et Hele er bedre end en Stump.

Men ogsaa ad andre Veje vil en Menighedsforening naturlig danne sig. Mange Steder vil f. Eks. en Præst føle Trang til at samles med Venner i Menigheden og f. Eks. have aabent Hus en eller flere Gange om Maaneden. Saa er det godt at kunne samtale om det meget, der bevæger vor Tid lige fra Vejret indtil de store Aandsspørgsmaal; men en lille Bibellæsning eller Oplæsning af et tankevækkende eller opbyggeligt Stykke vil saa ganske naturlig føles som en Støtte ved en saadan fri Sammenkomst og vil kunne give ypperlig Anledning til Udveksling af Tanker. Anskaffes der saa ogsaa en Bøsse, saa er her den skjulte Menighedsforening, der nødvendigvis forud maa være tilstede, begyndt at træde ud i Livet, og saa vil ogsaa det Tidspunkt komme, da man føler,

at det er ønskeligt og nødvendigt at gaa over fra det mere tilbagetrukne Liv til en mere klar og bevidst Sammenslutning for alles Øjne.

Man har ofte fra Valgmenighedsfolks Side hørt sige, at Valgmenighedens Oprettelse blev en Nødvendighed, hvis Livet ikke efterhaanden skulde dø af Mangel paa den aandelige Pleje, det behøvede. Noget lignende gælder ogsaa Menighedsforeningen. Der vil ogsaa for det skjulte Samliv mellem de troende i Sognet komme den Stund, da man føler: Faa vi ikke nu en fastere Sammenslutning med rigere Midler til at faa Livet frem, vil det lidt efter lidt sygne. Et Barn kan fødes for tidligt, saa bliver det svagt eller dør; men det kan ogsaa dø i Moders Liv, fordi det ikke kom til Verden i den belejlige Time. For tidlig og for sent er begge ilde. Kun stor Kærlighed og kristelig Aarvaagenhed kan her ramme det rette Tidspunkt.

VII. *Hvad Nytte vil en Menighedsforening kunne gøre?*

Det er umiddelbart indlysende, at en saadan Virksomhed, som den der ovenfor er skildret, vil være til stor Gavn for den paagældende Menighedskreds. Forsømte Opgaver giver en betyngtet og besværet Samvittighed. Det er ikke godt for en Menighed at grave sit Pund i Jorden. Derimod vil et ærligt Arbejde for at fylde sin Plads, bane Vej for et glad og frimodigt Sind. Og det er lige saa klart, at det har stor Betydning for Menighedslivet i det store, naar der i de enkelte Kredse, de enkelte Sogne arbejdes trofast og godt. Hvor meget gunstigere blev ikke Menighedens Stilling, naar vi kunde vinde frem imod, at der saa at sige i hvert eneste Sogn var en fri Kreds, der med Bevidsthed om sit kristelige Ansvar tog den Opgave op efter Evne at arbejde for Guds Rige og sørge for, at Menighedskassen aldrig blev tom, og vi saa tillige kunde faa en virkelig Forbindelse mellem disse arbejdende Kredse. Det vilde

bidrage mægtig til at samle Folkekirkens aandelige og praktiske Kraft, og det vilde derfor snart drage mere godt efter sig.

Naar man følger med i det kirkelige Samfundsliv, er der en Række af Opgaver, der venter paa en Løsning, som Livet skulde bringe, men som i Aarrækker har ladet vente paa sig. Der er endog i vor Lovgivning Bestemmelser, der mere er blevne Løfteparagraffer, end at de har faaet praktisk Betydning. Først efterhaanden vokser Livet frem til at fylde dem. Lad mig nævne et Eksempel fra et Grænseomraade mellem det borgerlige og kirkelige Liv. Det er bekendt, at Plejebørnsloven af 20de April 1888 mange Steder i vort Fædreland var som et dødt Bogstav, saa at en jydsk Rigsdagsmand endog kunde udtale i Landstinget, at man mente, den omfattede kun Fattigvæsenets Børn. Anderledes siden Loven den 1ste Marts 1895 udkom i revideret Skikkelse. Den er nu mange Steder en Løftestang til at hjælpe Børn ud af elendige Plejehjem ind i gode omhyggelige og kristelige Hjem, og det vil upaatvivlelig blive Tilfældet i langt højere Grad i Fremtiden. Menigheden skal nok, hvor den er vaagnet til Bevidsthed om sin Kærlighedsopgave i Verden, lære at benytte sig af den til at skærme og vogte de umyndige smaa. Lad mig nævne et andet Eksempel. Den 9de April 1891 udkom Lov om det offentlige Fattigvæsen. Dens § 29 bestemmer, at „Fattigbestyrelsen kan til Hjælp ved Tilsynet udnævne nogle dertil skikkede og villige Mænd og Kvinder. Deres Opgave skal være jævnlig at tilse fattige, særlig gamle eller svage-lige“ o. s. v. Ogsaa her er der en kendelig Appel til frivillige Folk, særlig til kristne Mennesker. Men det er endnu nærmest et Suk fra Lovgivningsmagts Hjerter, der ikke har naaet frem til et ret Svar fra en aarvaagen kristelig Menighed.

Ogsaa kirkelige Love kan nævnes. Den 25de Marts 1872 udkom Lov om Kirkers Brug. Den fastsatte bl. a., at Flertallet i en Menighed kan forlange,

at en anden Præst skal have Lov til at holde Guds-tjeneste i Kirken paa en Tid, hvor den ellers ikke bruges, og selv et Mindretal kan dog, hvis Præsten nægter det, forlange Sagen afgjort af Biskoppen eller Ministeriet. Disse Bestemmelser giver jo Menigheden en stor og meget betydningsfuld Ret. En Menighed trænger altid til at nyde godt af flere Naadegaver i Ordets Forkyndelse, end den enkelte Præst besidder, hvor godt han saa fylder sin Plads. Alligevel er denne Ret vistnok hidtil i Sognemenigheder kun bleven meget lidt benyttet. Man frygter vist som oftest for at støde eller fornærme Præsten, og Ubehageligheder eller maaske endog Splid og Strid vil Enkeltmand nødigt udsætte sig for. Ganske anderledes vilde Sagen stille sig, naar en Menighedsfor-ening med nogenlunde almindelig Tilslutning i Sog-net tager Sagen i sin Haand. Det er dens ligefremme Pligt efter Evne at fremme det kirkelige Liv ogsaa ved hidkaldte Prædikanter, og ved det nære Forhold, hvori den staar til Stedets Præst, vil den i de fleste Tilfælde uden store Vanskeligheder faa Præsten med, og det er naturligvis altid det bedste, fordi det er det kærligste. En flittig, men taktfuld Brug af denne Ret vil kunne hjælpe meget til at fremme kristeligt Liv i Sogne, hvor alt nu synes fattigt og dødt.

Man kan her ogsaa nævne selve Grundlovens § 75: „Folkekirkens Forfatning ordnes ved Lov“. Skal denne Bestemmelse en Gang blive ført ud i Livet til Gavn for Menighedslivet, saaledes at vi faar en kirke-lig Forfatningslov, kan en saadan ikke faa en bedre Underbygning end et kraftigt i heldige Former or-ganiseret Menighedsliv i de enkelte Sogne. Uden dette vil et kirkeligt Forfatningsmaskineri let blive aandsforladt og hjærteløst, mere til Skade end til Gavn.

Altsaa, hvad enten man ser paa Sagen fra et rent aandeligt, kristeligt Synspunkt eller fra et mere praktisk Kærlighedssynspunkt, eller fra et borgerligt, ja

endog fra et kirkepolitisk Synspunkt er det af stor Betydning, om denne Sag kunde gaa frem, vokse en stille stadig Vækst i Sindene og lidt efter lidt give sig Udslag i Praksis.

VIII. *Fremtidsudsigter og Hindringer.*

Men der er vistnok langt frem, før denne Sag slaar igennem i Menighedslivet i det hele, omend der er Foraarstegn i Luften. Der gaar gennem Verden i vor Tid en dyb Længsel og Trang til at mærke den kristne Menigheds Kærligheds Kraft. Og ikke mindst er der i det danske Folk et Ønske om at se sin Folkekirke øve Storværk og „bære Frugt til Folkegavn som aarle saa og silde“. For blot at nævne et enkelt Træk. Naar Samfund som Frelsens Hær har kunnet møde saa stor Anerkendelse og faa Hjælp til sit sociale Arbejde baade fra Regeringens og Rigsdagens Side, vil dog vist alle føle, at det ikke er fordi Frelsens Hær i og for sig er saa indtagende en Fremtoning. Man støtter den i Mangel af noget bedre, den er et Surrogat for et levende kraftigt, aandsbaaret, frivilligt, folkekirkeligt Arbejde, som næsten alle langt hellere vil støtte og fremhjelpe.

Nu er der ganske vist et saadant kristeligt og socialt Arbejde i Gang paa folkekirkelig Grund, endda af ældre Datum her i Danmark end Frelsens Hær. Her kan f. Eks. tænkes paa Indre-Mission i København, alt hvad der er udgaaet fra Diakonissestiftelsen, Gaardmissionen, Herberg for Hjemløse, Frøken Brockenhuus Løvenhjelms Arbejdsstuer i Nørreallé osv. Men det meste har ført en alt for ubemærket Tilværelse og har Støtte i alt for faa Kredse. Men lad os faa Menighedsforeninger frem rundt omkring, saa vil sligt i langt højere Grad faa den Støtte i Menigheden, det trænger til, og derigennem faa en god Anbefaling til Støtte og Hjælp ogsaa fra Statsmagten.

Det er vide Udsigter, der til alle Sider aabner

sig for et kristeligt Øje, naar man fordyber sig i denne Sag.

Men vil den kunne overvinde de praktiske Hindringer, den vil faa at kæmpe med, eller skal det hele blive til Ord, eller det endnu ringere: Makulatur : sort paa hvidt, som ingen gider læse? Det er Spørgsmaalet, som vi nærmere vil betragte som Afslutning paa, hvad vi har at sige.

Enhver Sag, selv den bedste, har Hindringer at overvinde. Jesu Liv synes endda at vise, at netop den bedste Sag har de største Vanskeligheder at overvinde, men da Gud ske Lov ogsaa den største indre Kraft til at overvinde Hindringerne. Er Menighedsforeningssagen en god Sag, vil den og nok støde paa Modstand og have Vanskeligheder at besejre. Det er godt forud at være betænkt derpaa. Der vil mod alle Bestræbelser i den Retning rejse sig Indvendinger fra Verden og fra Kirkens døde Kød, som er alt Livs fødte Fjender. Der vil sikkert derfra rundt om i Sognene lyde et: Hvad skal det til? Vil disse Mennesker udsondre en lille Kreds, der saa skal være bedre end vi andre? Og hvis Lægfolk i en Menighedsforening, selv om det sker Haand i Haand med Præsten, tager fat paa kirkeligt Arbejde f. Eks. ved Børnegudstjeneste, saa vil det lyde, det er Foragt for den beskikkede Lærerstand. Hvad vil disse ulærde Mænd? hed det jo ogsaa i den første Menigheds Dage (Apg. 4,13). Det er mægtige Hindringer; men vi har jo en opstanden Frelser, der har besejret alle Dødens Magter. Derfor ved vi, at Livet i Menigheden er stærkere end Døden udenfor.

Men der er ogsaa andre Hindringer, der kommer indenfra, og som møder os i Menighedens eget Liv. Det er de store Forskelligheder ja Modsætninger indenfor Guds Børns Kreds ogsaa i vor danske Menighed. Her er jo forskellige kirkelige og kristelige Livsopfattelser, og naar Egenkærlighed og verdslig Herskelyst bemægtiger sig dette, da har vi Parti-

væsenet, som jo da og er af Djævelens og Kødets Gerninger (Gal. 5,19). Det er en Rigdom, at der er aandelige Forskelligheder; ja selv forskellige Retninger er en Rigdom, naar de da har samme Hovedretning: Ansigtet vendt mod Jerusalem. Hver Retning har sin Naadegave. Hvem kan nægte, at Indre Mission har en stor Naadegave til at vække og frelse Sjæle og samle Guds Børn til et helligt Samfundsliv og til Deltagelse i alt Arbejde for Guds Rige? Hvem maa ikke takke for, at Grundtvigs Orgeltoner lyder igennem den danske Menigheds Salmesang, og hvem vil nægte, at hans Syn for hvad der er ægte menneskeligt og hvad der er grundkristeligt, Herrens egen Gerning og Herrens egen Tale i hans Indstiftelser, kommer mange flere til Gode, end dem, der er hans nærmeste Lærlinge? Og hvem kan nægte, at der har været Kristendom i Danmark, før disse Retninger fremtraadte, og at dette Gud ske Lov er at mærke den Dag i Dag i de mange levende Kristne, som bekender Vorherre Jesus, men ikke vil bekende sig som Grundtvigianere eller Indremissionsfolk? Men naar Retningerne bliver besjælede af Partiaand, bliver Resultatet de største Ulykker i Menighedslivet. Vi maa takke Gud for alle disse Retninger og for de flere, der endnu kan spores, og de trænger til hinanden, til indbyrdes Paavirkning og til at lære af hinanden. Men faar Partivæsenet Magten, da bliver Ørene døde, saa de kun kan høre og kendes ved, hvad der er stemplet af Partiet. Rigsbanneret, der vajer over hele Hæren, glemmer man. Man ser sig blind paa de smaa Kompagnifaner, som Provst Hejberg udtrykte det ved Hedningemissionsmødet i Odense 1898. Denne Skade, der er følelig nok i det store Menighedsliv, vil dog i langt højere Grad gøre sig gældende i de enkelte Menigheder og der staa som en stor Hindring for et kraftigt Liv i en Menighedsforening. Og havde vi kun med Menneskers naturlige Kraft at gøre, da maatte slige Hindringer staa som

uovervindelige. Tanken om en virkelig Menighedsforening vilde saa de fleste Steder strande paa Hjerternes Haardhed.

Men kære Guds Børn, som læser dette: Det bør og maa ikke ske. I Verden er hver især betænkt paa at faa saa megen Ret for sin egen Person som mulig. I Guds Rige er det omvendt. Der maa hver især være bange for selv at faa for megen Ret, og hver især maa vaage over, at andre kan faa deres Ret fuldtud. I Verden, dér agter man i indbildt Klogskab sig selv højere end andre, i Guds Rige er det omvendt. Der takker nok hver især Herren for det Lys og det Liv, han har givet, men hver er meget tilbøjelig til i Ydmyghed at agte andre højere end sig selv (Phil. 2,3). Og, kære Venner, er dette Sind oppe, da skal ikke de aandelige og personlige Forskelligheder mellem de troende i et Sogn kunne hindre dem i at slutte sig sammen i en Menighedsforening. Er Vækkelsen hovedsagelig af Indre Mission, da ville disse væreaarvaagne for dog at faa Folk af grundtvigsk og den tredje Retnings Farve med. Er Vækkelsen grundtvigsk, da omvendt, de ville ikke raabe: Vi hører til Paulus, vi hører til Apollos (1ste Cor. 3,4), men hellere sige: vi er et i Kristus, og i Ydmyghed lære af hverandre.

Der er ogsaa andre aandelige Hindringer. En Menighedsforening vil meget vanskelig naa at faa alle levende og troende Kristne optaget blandt sine egentlige Medlemmer, hvor inderligt den saa maa ønske det. Men naar den saa alligevel gør Fordring paa at have naaet dette Maal, naar den lille Kreds giver sig ud for hele Menigheden og regner det øvrige for dødt Kød eller verdsligt Overdrev, saa gøres der stor Skade, saa falder man baade under Herrens Dom og Verdens Dom. Herren siger: „Den der siger til sin Broder“, netop sin kristne Broder, „Du Daare! skal være skyldig til Helvedes Ild“ (Matth. 5,22). Og Verden kender og det Ord: „Derpaa skulle alle kende,

at I ere mine Disciple, at I have indbyrdes Kærlighed“ (Joh. 13,3). Og naar Verden saa ser Splid og Strid og Dømmesyge imellem Kristne, saa slutter den fra sit Synspunkt med rette, at det er Humbug med den Art Kristendom.

Det samme kan gentage sig i Forholdet mellem Præsten og de troende i Sognet. Disse kan fristes til at dømme og vrage Præsten som den, der mangler Livet, fordi det ikke synes dem mægtigt nok paa hans Læber, eller fordi han har en anden Retnings Præg end deres egen. Og omvendt kan Præstens Hjerte fyldes med Bitterhed, naar han forraades af dem, der burde staa Last og Brast med ham. Djævelen er jo altid til Rede til at drive Hyrden og Faarene hver til sin Side, om han kan, for saaledes at gøre Ulvens Gerning, at „stjæle, myrde og fordærve“ (Joh. 10,10). Det er som Brorson synger om vor Fjende: „Da samler han sin hele Magt af Vold og Løgne og Foragt, bevæger al den Del, han kan, at saa Fortræd og Misforstand iblandt Guds Søns udvalgte Flok, saa ved han, han har vunden nok“.

I enhver Menighed er der altid noget, der med Rette kan savnes, thi fuldkomne Præster faar vi ikke, og fuldkomne Menigheder faar vi ikke. Men netop derfor trænges desto mere, ikke til det slette Makkerskab, men til det rette Sammenhold i Herren, hvorom Grundtvig synger: „Sandhed som den klare Dag kranser i Guds Vennelag Kærlighedens Gaade“. Dette opnaas ikke saa let. Det er langt nemmere for Kød og Blod at sætte sig til Doms over sin Næste eller lukke sit Hjerte for ham end at elske ham. Det er langt lettere at faa Hjertet fyldt af kødelig Nidkærlighed end at underkaste sig den aandelige Forvandling, saa „af Løvesæd kan fødes Lam, hvis Stolthed er at ligne ham, som bar al Verdens Synder“.

Men hvor svært det er, saa maa det naas, hvis en Menighedsforening skal trives. De troende Lægfolk maa finde hverandre trods al Forskellighed, og

den troende Præst og den troende Lægmand finde hinanden, thi hvad Gud har sammenføjet, maa intet Menneske adskille.

Der er endnu en Hindring, som enhver Sag har at kæmpe med. Der er noget i Naturvidenskaben, der hedder Inertiens Lov. Den bestaar deri, at et Legeme, som er i Hvile, ikke vil uden Aarsag komme i Bevægelse, og hvad der er i Bevægelse, vil ikke uden udvortes Aarsag atter komme i Hvile. Saaledes ogsaa i Aandens Verden. Der skal en vis aandelig Kraft til at sætte noget i Bevægelse og overvinde den Dødhed, som altid er til Stede. Naturvidenskaben taler ogsaa om „Gnidningsmodstanden“, som den rigtignok priser, fordi der ved at overvinde den frembringes Varme. Saaledes ogsaa i Aandens Verden. Der er ogsaa her en Inertie, en Gnidningsmodstand at overvinde og disse Hindringer er saa store, at Enkeltmands Styrke ikke rækker til, selv om han er varm for en Sag.

Men derfor kommer heller ikke denne Sag til dig, kære Læser! fra en Enkeltmand, men fra en hel Kreds af Mænd og Kvinder, der har sat sig det til Opgave at fremme det kristelige Kærlighedsarbejde i den danske Menighed og det danske Folk. Stefansforeningen, den eneste over hele Landet udbredte Forening for kristelige Kærligheds gerninger, har sat Menighedsforeningssagen op som første Punkt i sit Program, og det er den, som har opfordret mig til at arbejde for denne Sag, som man vidste var mit Hjerte kær. Denne Forening, der bestaar baade af Præster og Lægfolk i alle Samfundsklasser og af alle kirkelige Retninger har nedsat et Udvalg, der med mig som Formand skal arbejde for den Sag — jeg selv saa dog hellere en Lægmand paa den Plads — og selv vil den hjertelig gerne yde den sin Støtte. Derfor, om du, kære Læser! synes godt om det, der i dette lille Sendebrev er peget paa, og maaske tænker, det var rart at faa det ført ud i Livet, men føler

Dig afmægtig som Enkeltmand, saa maa du dog ikke derfor lægge Hænderne i Skødet. Der ere mange, som gerne vil hjælpe, naar de blot faar at vide, at du ønsker Hjælp. Skriv til Stefansforeningen under min Adresse, saa skal du nok faa Svar og en Haandsrækning ved Lejlighed, og har du Lyst at bære de Byrder, som Arbejdet kræver, saa gaa ind som Medlem i Stefansforeningen. Aarsbidrag ydes i Portioner à 1 Kr., altsaa 1 Kr., 2 Kr., 3 Kr. o. s. v. efter Behag. Jeg modtager gerne saadanne Bidrag.

Men hvad vil saa Stefansforeningen gøre? Den vil efter Evne sørge for, at det kan komme Mænd til Stede i Sogne, hvor det ønskes, der kan lægge denne Sag frem og søge at vinde Hjerter derfor. Og den vil ligesom dette Sendebrev særlig vende sig til kristne Lægfolk. Præsterne har Arbejde nok, og de vil vist i Regelen holde sig lidt tilbage. Lægfolk frem! det er det vigtigste, om Sagen skal lykkes.

Og saa er der en anden Ting, som Stefansforeningen vil gøre. Den har hidtil anvendt sine Kræfter for at hjælpe kristelige Kærlighedsgerninger frem og være et understøttende og forbindende Mellemlid imellem dem. Den vil derfor ogsaa gerne være et Mellemlid mellem de bestaaende Menighedsplejer og Menighedsforeninger, derfor har enhver Menighedsforening eller Menighed, der yder et Aarsbidrag af 10 Kr., Ret som Stefanskreds. Der ligger meget i dette, om Gud vil lade Sagen lykkes. Blot det at samle det statistiske Materiale og klargøre, hvad disse Foreninger udretter, har Betydning. Og af endnu større Værdi er det at samle og frugtbar gøre Erfaringerne fra de forskellige Steder, hvor der arbejdes for Sagen.

IX. *Slutning.*

Der er endnu en Hindring, som jeg har gemt til allersidst. Det er Forknythed hos Guds Børn. Der er blandt Guds Børn mange forknyttede Mennesker, medens Verdens Mennesker er kry og

modige nok. Det er rigtignok rent bagvendt; thi Guds Børn skulde være de modige; thi de har altid det bedste at vente, men Verdens Børn skulde hellere være lidt mindre kry. De har jo kun daarlige Udsigter. Men Herren kommer sine Venners Skrøbelighed til Hjælp og siger saa mangt et: „Kan Du tro, saa skal Du se Guds Herlighed“. Og som en Ting, der maaske kan hjælpe lidt til at sprede mulige Taageskyer, vil jeg til allersidst under et samle, hvad stort vi kan vente for Guds Rige, naar denne Sag i den kommende Tid ved Guds Naade arbejder sig frem rundt omkring i vor danske Menighed.

1. I det stedlige Sogn vil en Menighedsforening kunne raade noget Bod paa det spredte, der er i en Sognemenigheds Liv, fremme Samfundslivet mellem de troende og Sammenholdet mellem alle dem, hvem Guds Riges Sag ligger paa Hjerte, og virke ansporende paa den kirkelige Interesse i Sognet.
2. Ved de smaa Møder vil Præsternes Undervisning blive udfyldt ved en skøn, indbyrdes Undervisning mellem voksne Kristne, der samles paa Troens Grund.
3. Arbejdet i Foreningerne vil bringe Medlemmerne Glæde, eftersom de lægger Kræfter til. Lægfolk kan og nok trænge til ligesaa vel som Præsten at smage den Art Glæde.
4. I det hele vil de troende Lægfolk og de troende Præster komme til ganske anderledes end hidtil at staa Last og Brast; men saaledes, at medens hidtil Vægten altid har været lagt paa Præsten og hans Arbejde, bliver det her Lægfolket, det hovedsagelig kommer an paa. Præsterne skifter; men Menigheden bliver.
5. Hvor der er levende Gudstjenester, vil en Menighedsforening være et ypperligt Hjælpemiddel til at fremkalde og opelske troende og bekendende, virksomme kristne Lægfolk. Verden tror, at Guds

Rige kun er en Præstesag. Den trænger til for Alvor at mærke, at den er og Lægmands Sag.

6. Baade den danske Menighed i sin Helhed og de enkelte Menigheder vil kunne virke med mere samlet Kraft, og de vil faa en velforsynet Menighedskasse. Det er ogsaa værd at glædes ved, vi ved ikke, hvad Krav Fremtiden vil stille, og i hvert Fald, Herren har ogsaa Pengemidler behov (Matth. 21,3).

Det er sikkert nu den belejlige Tid. Derfor, kære Læser! hold Dig ikke tilbage, men meld Dig som Stefansforeningens Medarbejder i denne Sag, som alle Kristne bør kunne enes om! Eller, om Du vil, lad Stefansforeningen være Din Medarbejder i denne Sag! Tager Du fat for Din Del, som vi for vor, saa skal nok i Jesu Navn og for hans Skyld Værket lykkes til Guds Ære og til Gavn for Menighedslivet og Menneskelivet iblandt os.

Guds Velbehag og Velsignelse følge denne Sag, saa har det ingen Nød!

Præstegaarden i Kværndrup, i Oktober 1900.

Alfred Kaae.

Efterskrift.

Efter at foranstaaende Sendebrev var skrevet, har Folkethingsmand Christensen Stadil i Folkethinget den 27de Oktober 1900 fremført et „Forslag til Lov om Menighedsraad“, og det er derfor naturligt, om Forfatteren af dette lille Skrift tilføjer et Par Ord om, hvad Betydning dette Forslag — i det mindste efter hans Mening — vil kunne faa for Menighedsforenings-sagen.

Forslagets vigtigste Bestemmelser ere følgende:

Der oprettes et Menighedsraad for hver Sognemenighed i Landet. Menighedsraadet bestaar af Sognepræsten og mindst fire af Menighedens Medlemmer. Valgret til Menighedsraadet har enhver Mand eller Kvinde, som har fyldt 25 Aar, har haft fast Ophold i Sognet og efter egen derom fremsat skriftlig Bøgøring er optaget paa Valglisten, med mindre Præsten i Henhold til den gældende Ret har nægtet vedkommende Adgang til Alterets Sakramente, og denne Nægtelse ikke er omstødt af den gejstlige Øvrighed.

Valgbestyrelsen bestaar af Sognepræsten og tvende Medlemmer af Menighedsraadet. (Første Gang to af Sognepræsten valgte Medlemmer.) Skriftlig Bøgøring om Optagelse paa Valglisten fremsættes for Valgbestyrelsen og maa indeholde Erkløring paa Tro og Love om, at han eller hun er døbt med den kristelige Menigheds Daab og regner sig som Medlem af den danske Folkekirke. Tiden og Stedet for Valget bekendtgøres to Søndage forud fra Prædikestolen, Valget gælder i 6 Aar; hvert tredje Aar afgaar Halvdelen.

Menighedsraadet forsamles, saa ofte Præsten bestemmer, mindst fire Gange aarlig. Ved Møderne indføres de forhandlede Genstande og vedtagne Beslutninger i Menighedsraadets Protokol, dog med Undtagelse af, hvad der alene angaar privat Sjælesorg, som Præsten maatte forhandle med

Raadets Medlemmer. Ved Visitatser af Provst eller Biskop samles Menighedsraadet for at meddele, hvad disse maatte ønske at erfare, og for at forebringe Menighedens Ønsker. Menighedsraadet skal i Almindelighed understøtte Præstens Gerning i alt, hvad der kan tjene til at vække, styrke og lede et sundt, kristeligt Liv i Menigheden.

Ved Kirkesyn skal Menighedsraadet give Møde for at gøre Synet opmærksomt paa, hvilke særlige Forbedringer eller Anskaffelser, der maatte være nødvendige eller ønskelige for at øge Kirkens Anseelse og Værdighed og Gudstjenestens Højtidelighed. Menighedsraadet tager Bestemmelse om, hvilken af de til enhver Tid autoriserede Salmebøger, der skal bruges ved Gudstjenesten. Til Fremme af en fri kirkelig Fattigpleje skal Menighedsraadet forvalte, hvad der indkommer ved Indsamling i Kirkens Fattigtavler og Blok, hvilke Midler hidtil paa Landet og i Købstæderne har været henlagte til de ved Lov af 8de Marts 1856 oprettede »de Fattiges Kasser«. For Anvendelsen af disse Midler aflægges aarligt Regnskab for Menigheden.

Naar et Embede som Sognepræst, residerende Kapellan eller Kapellan pro loco bliver ledigt, skal Pastoratets Menighedsraad have Ret til at medvirke ved Kaldelsen af den ny Præst. Ansøgning om det ledige Embede stiles til Kongen og indsendes til Kirke- og Undervisningsministeriet. Ministeren henlægger af Ansøgningerne dem, der ifølge de derom givne almindelige Regler ikke kan komme i Betragtning. De øvrige sender han med de Bemærkninger, hvortil han maatte finde Anledning, gennem vedkommende Biskop til Provsten.

Provsten sammenkalder derpaa snarest muligt det paa-gældende Pastorats Menighedsraad til et Møde i Pastoratet, hvor han forelægger Ansøgningerne og leder Forhandlingerne om en Indstilling af 3 af Ansøgerne til Ministeren. Efter at en kort Beskrivelse af Mødets Forhandlinger og Beslutninger er tilført Menighedsraadets Protokol, indsender Provsten Ansøgningerne og Indstillingslisten til Ministersen, som derpaa indstiller en af de paa Listen opførte til kongelig Udnævnelse.

Ved Fremlæggelsen af Forslaget udtalte Forslagsstilleren bl. a.: „Jeg tror endnu, at den almindelige Mening er den, at Kirken maa have en Repræsentation; men jeg tror ikke, at den Betragtning er almindelig længere, at det, man først skal skride til, er at give Folkekirken en Repræsentation. Jeg tror,

det er noget, der ligger længere ude i Tiden, og det, der først maa ske, er at gøre Sognemenighedens Medlemmer mere interesserede i den kirkelige Tilstand, end de i Virkeligheden er nu, maa de saa, at de tager sig mere af Kirkens Sager end hidtil og faar mere Samfølelse med hinanden. Saa er der lagt et Grundlag for, at Folkekirken kan naa til at faa sin egen Repræsentation, som jeg mener, den maa have. Jeg for mit Vedkommende vilde ønske, at den Tid ikke maa være alt for fjern, da man kunde henlægge de Midler, Kirken nu raader over, til den, og sige: Værs'god, raad nu selv over disse Midler med den Repræsentation, som vi giver dig, og hvad der yderligere skal til, maa du selv skaffe“.

Forslagets Fremkomst er en ny Bekræftelse paa, at Tanken om Lægfolks Deltagelse i Menighedsarbejdet har Livskraft.

I 1856 fandt Tanken om Menighedsraad nærmest Tilslutning hos Mænd, der i kirkepolitisk Henseende havde højkirkelige Sympatier (havde Øje for Præstens Betydning i det kirkelige Samfundsliv). Nu kommer det derimod frem fra kirkevenlige Mænd, der vel nærmest maa antages at have bredkirkelige Sympatier (have Øje for Betydningen af Lægmands Medvirken).

Dette er jo meget glædeligt. Men mest kommer det dog an paa, om Forslaget kan vinde Bifald hos selve den kristne Menighed i Landet, hvis Interesser jo gaar meget dybere end til det kirkepolitiske.

At der ogsaa fra Menighedens Synspunkt er meget at glæde sig ved i det forelagte Forslag, synes umiskendeligt. Det peger saaledes i den rigtige Retning, naar det foreslaas, at enhver, der vil have Valgret, maa frivilligt melde sig og afgive Erklæring om sin kirkelige Stilling, og det er heldigt, at Valglistens Førelse og Ledelsen af Valghandlingener overladt kirkelige (og ikke borgerlige) Myndigheder.

Ogsaa Bestemmelserne om Raadets Virksomhed synes heldigt formulerede; man kan da i hvert Fald

ikke klage over, at der ikke er taget Hensyn nok til Præsten, han skal jo være Menighedsraadets fødte Formand og Leder af dets Forhandlinger, og Raadets Opgave skal være at „understøtte Præstens Gerning i alt, hvad der kan tjene til at vække, styrke og lede et sundt kristeligt Liv i Menighedu“. Her faar Præsten en langt mere fremtrædende Stilling end i det, der er tilraadt i det foregaaende (Side 38—43). Det er jo ganske vist ikke underligt, at en fri Menighedsforening kan gaa videre i at give Lægfolk Indflydelse, end det lader sig gøre, hvor det hele er bygget paa Afgørelser af et maaske halvt eller helt ukirkeligt Flertal; men det synes mig dog, at det at „understøtte Præstens Gerning“ er for snæver en Opgave for et Menighedsraad. Det burde hedde: „i saa nær Tilslutning som mulig til Præstens Gerning at arbejde for Menighedslivets Fremgang“ e. l.

At det synes mig glædeligt, at det tilsigtes at gengive Menigheden Raadighed over dens Bøsser er efter det Side 44—48 og Side 50 udviklede, er en Selvfølge; dog kunde der maaske tilføjes en Bestemmelse om, at det var tilladt at fremsætte 2 Bøsser, en til de almindelige Menighedsformaal og en til Støtte af den kirkelige Fattigpleje. Ved en saadan Ordning vilde paa Forhaand Vanskeligheden ved Fordelingen til de to Sider være afskaaren. Giverne kunde umiddelbart — som rimeligt er — bestemme, til hvem deres Gaver skulde gaa. Det kunde saa maaske ogsaa være heldigt, om Medlemmer af Menighedsraadet bar Tavlerne om i Kirken, og disse dernæst modtoges af Præsten og hensattes paa Alteret, som Ordningen er i mange engelske Kirker.

Ogsaa om Præstevalget er der, synes mig, foreslaet ret heldige og besindige Bestemmelser. Den, der først og sidst faar noget at sige, er som nu Kongen gennem Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Men da dette jo umuligt kan være nøje kendt med de kirkelige Forhold i det paagældende Sogn,

synes det heldigt, at der er foreslaaet, at Biskoppen faar Lejlighed til at udtale sig og at derefter Provsten faar stor Indflydelse som den, der forelægger Ansøgningerne og leder Forhandlingerne om en Indstilling af 3 Ansøgere til Ministeriet. Naar det hedder, at Ministeriet under Ansøgningerne gennem Biskoppen, maa det da vel være Forslagets Mening, at Biskoppen bør udtale sig, skønt det ikke udtrykkelig siges. Det var maaske endda heldigere, naar det — som foreslaaet af en jydsk Præst — blev Biskoppen og ikke Provsten, der ved Embedsledighed i et Sognekald sammenkaldte Menighedsraadet, fremlagde Ansøgningerne og ledede dets Indstilling. Der vilde derved komme en nær aandelig Forbindelse mellem Menigheden og Stiftets Biskop af allerstørste Betydning.

Det er vist udenfor al Tvivl, at en Lov som den foreslaaede vil bidrage meget til at oplive Sansen for de kirkelige Anliggender i Sognet, uden at man dog kan sige, at Verdenskristendommen derved nødvendig vil faa Vind i Sejlene. Og dette er jo allerede store Ting. At udvortes Lovbestemmelser direkte skulde kunne fremme det kristelige Liv i Sognene, er der ingen, der kan vente.

Men — vil Læserne af dette Sendebrev uvilkaarlig spørge: Hvorledes vil Forholdet blive mellem Menighedsforeningerne og eventuelle Menighedsraad? Vil ikke den ene Tanke træde hindrende i Vejen for den anden?

Jeg tror, det omvendte er Tilfældet. De gamle Menighedsraad (Side 15—22), der dog var byggede paa Frivillighed, døde hen, ikke blot fordi der ikke blev dem anvist udvortes Opgaver, men endnu langt mere fordi Menighedslivet var for svagt til at fylde disse Former, og den samme Fare vil være til Stede i endnu højere Grad ved nye lovbefaalede Menighedsraad, hvorledes de saa sammensættes og indrettes. Hovedspørgsmaalet er derfor: Hvad hører der til at fylde den tilvejebragte Form, saa den ikke bliver

Skal uden kristelig Kærne, og herpaa bliver Svaret: Kun hvor den (Side 52) omtalte, skjulte Menighedsforening er til Stede og kan gøre sig gældende i Livet og præge Sognets hele kirkelige Holdning, kun dér vil et Menighedsraad blive til Velsignelse. Men saa er det ogsaa en given Sag, at en udvortes organiseret levende Menighedsforening langt fra at være en Hindring for et kristeligtsindet Menighedsraad, meget snarere vil tilføre det officielt lovmæssigt indrettede de levende Kræfter, uden hvilket det kun faar saare liden Betydning.

Det var vel tænkeligt, at fremtidige Menighedsraad kunde henvise nogle af sine Forretninger til Menighedsforeningens Omsorg, f. Eks. Fattigpleje, maaske ogsaa ved andre Lejligheder omvendt. En god Vekselvirkning var ingenlunde utænkelig. En hel anden Sag er det, hvis Medlemmerne af et Menighedsraad blev helt verdslige, uaandelige eller endog vantro Mænd. Det er ikke usandsynligt, at det kunde ske i overvejende døde, verdslige eller politisk, f. Eks. socialistisk, stærkt opagiterede Sogne. I saa Fald vil Menighedsraadet nok kunne gøre Skade, hæmme Livet og vildlede Sognet. Loven burde derfor give Præsten eller f. Eks. 10 Vælgere Ret til at kunne forlange Forholdstalsvalgmaaden anvendt. Det vil dog værne noget om et kirkeligt Mindretals Ret. Men det allerbedste Forhold mellem det officielle og det rent frivillige vilde dog tilvejebringes, naar det i Loven bestemtes, at hvor der i et Sogn var en af de kirkelige Myndigheder anerkendt Menighedsforening, kunde dennes Bestyrelse overtage Menighedsraadets Hverv, med mindre Præsten, eller et vist Antal f. Eks. 10 Vælgere gjorde Indsigelse derimod og forlangte Valg afholdt. En slig Bestemmelse vilde stærkt opmuntre og anspore den frivillige Virksomhed, som alle maa indrømme er den heldigste, og der var dog taget tilbørligt Hensyn til alle Menighedsmedlemmers Ret. Paa lignende Maade har man baaret sig ad i andre Forhold

(jfr. f. Eks. Lov om Tilsyn med Plejebørn § 6 andet Punktum eller de gældende Bestemmelser ved Indførelse af den nye Psalmebog).

Men hvordan det saa gaar, Menigheden vil rolig kunne afvente Lovforslagets Gang ud i Livet — eller maaske ind i Døden. Sker det sidste, vil den trøste sig med, at Livet i Menigheden nok af sig selv vil skabe sig gode Former for Menighedsvirksomhed, og maaske saa Lovgivningsmagten og Administrationen ved given Lejlighed vil træde til med deres Hjælp.

Vokser Livet sig stærkere i de bestaaende og i nye Menighedsforeninger, saa vil der nok komme Ønsker frem om smaa Indrømmelser, f. Eks. Ret til at have de (Side 50 ff) omtalte Bøsser. Og allerede som Forholdene nu er, vil dog en vis officiel Anerkendelse kunne blive Menighedsforeningen til Del, nemlig fra Biskoppens Side, saaledes som angivet (Side 49 i § 9). Det var jo endog tænkeligt, at en kirkelig frisindet Kultusminister ved Embedsledighed i et Sognekalde kunne ville lade Ansøgningerne fremlægge for Bestyrelsen for en saadan officiel anerkendt Menighedsforening eller dog tage Hensyn til dens Ønsker, ligesom det jo er en Kendsgerning, at en Menighed nu stundom ved Adresser eller Sendefærd (Deputation) øver nogen Indflydelse paa, hvem den faar til Præst, skønt intet derom er lovformelig fastslaaet.

Men alt i alt er det saare glædeligt, at der i Folketinget er forelagt et saadant Forslag, der tilsigter at bane Vej for Menighedens Indflydelse i Samfundet og tilsigter at give Kirken en friere Stilling, ikke som Stat i Staten, men dog som et Samfund i i Samfundet, nemlig som et frit aandeligt Samfund midt i det borgerlige Samfund. Bliver Forslaget saa ikke til Lov, vil det dog ikke blive glemt af Menigheden, den vil deraf forstaa, at der i store Kredse af Folket er et Ønske om at skabe de bedst mulige Betingelser for et selvstændigt, levende, kraftigt Menighedsliv.

INDHOLD.

	Side.
I. Indledning. Det almindelige og det særlige Præstedømme stamme begge fra Kristus.....	1—6
II. Begge Præstedømmers historiske Udvikling hvert især, navnlig siden Luthers Dage.....	6—14
III. De to Præstedømmers indbyrdes Forhold og Formerne for deres Samvirken siden Reformationen Medhjælpere 14—15, Menighedsraad 15—22, Menighedspleje 22—25.	14—25
IV. Menighedsforeningens Ejendommelighed og dens Opgaver..... det opbyggelige 25—28, det oplysende 28—30, det praktiske 30—31.	25—31
V. Menighedsforeningens Indretning..... Hvem skal være Medlem af Foreningen og af dens Bestyrelse? bidragydende og egentlige Medlemmer 31—35, Sognebaandsløsere og Kvinder 35—38, Præsten 38—42, Bestyrelsesvalg 43, Bestyrelsens Opgave og Virksomhed. Menighedskassen før og nu 44—48, Vedtægter for en Menighedsforening 48—49. Dens Virksomhed og Pengefordeling 50—51.	31—51
VI. Hvorledes skal en Menighedsforening forberedes og siden i rette Tid oprettes?.....	51—54
VII. Hvad Nytte vil en Menighedsforening kunne gøre?.....	54—57
VIII. Fremtidsudsigter og Hindringer..... Hindringer fra Verden 57—58, fra Menighedslevets egne Skrøbeligheder. Partiaand 58—61, Gnidningsmodstand, Stefansforeningens Hjælp 62—63.	57—63
IX. Slutning.....	63—65
Efterskrift.....	67—73